

Börzsönyi Helikon

A Spangár András Irodalmi Kör művészeti folyóirata

I. Évfolyam 6. szám. 2006. Junius

B. Kontics Éva: Tengeri mandala (festett üveg)

Tartalom:

3. o.: *Június...*; (Karaffa Gyula írása)
5. o.: *Huszonöt év múlva*; (Ketykó István verse)
6.-7. o.: *Az ok nélküli*; (Móritz Mátyás írása)
9.-10. o.: *Városaim: Nagyvárad*; (Szalai Ferenc sorozatának ötödik része)
12.-19. o.: *Vélemény*; (Fetykó Judit írása Payer Imre verseiről)
21.-25. o.: *A mesterrel jártam III.: Jelen lenni*; (Borsi István írása)
25. o.: *Beleragyogni*; (Dobrosi Andrea verse)
27. o.: *Anikó levelesládájából: Anikó mesél*; (H. Túri Klára sorozata)
28. o.: *Könyvajánló*;
29.-48. o.: *Legénd*; (Végh József képes helytörténeti írása)
49.-51. o.: *Beszél a csavargó*; (Gárdus Imre írása)
53. o.: *Apu bement Tapolcára*; (Kovács Károly verse)
54. o.: *Érted csobog a szó*; (Székács László verse)
55.-56. o.: *Szobor*; (S. Varga Ilona- A.Lion írása)
58. o.: *Auditor: vébé*; (Szávai Attila írása)
59.-61. o.: *Verőcemaros*; (Sprok Andrea írása)
62.-64. o.: *Hírek, pályázatok*;
65. o.: *E havi számunk szerzői; Impresszum*;

Lapszámunk képei:

Júniusi számunkat a *Diósjenőn* élő és alkotó **B. Kontics Éva** festményeinek fotói díszítik. Az eredeti képek megvásárolhatóak. Érdeklődni a **06-35-364-362**-es telefonszámon lehet. Köszönet az Alkotónak a képek közlési jogáért! (A Szerk.)

Címlapon: *Tengeri mandala*;

4. o.: *Mozaikon I*;
8. o.: *Mozaikon II*;
11. o.: *Mozaikon III*;
20. o.: *Énok IV*;
26. o.: *Énok V*;
52. o.: *Énok VI*;
54. o.: *Csendélet*;
57. o.: *Énok VII*;

A hátsó borítón: *Énok I*;

Június...

Fél éves lett a **Börzsönyi Helikon**, s ideje talán egy kis összegzésnek:

Induláskor naiv elképzelésnek tűnhetett, hogy egy havonta megjelenő lapot alapítsunk. Mivel lesz „megtöltve”? Lesz-e elegendő anyag a belbecshez, lesz-e kellően érdekes novella, vers az Olvasónak, lesz-e elegendő s jó festmény, grafika, kép a lap illusztrálásához, s fog-e az Olvasó egyáltalán olvasni egy, csak elektronikusan megjelenő lapot? Nos, a kételkedők (be kell, hogy valljam, néha magam is e tábort gyarapítottam) tapasztalhatták, igenis van igény irodalomra úgy is, ha csak a képernyő előtt olvasható, ha ugyan kézbe nem vehető a lap, de formájában, külalakjában ugyanaz, mint amit az újságosok standjain kapunk. Nem volt tehát téves elképzelés az elektronikus kiadás.

Az első, mutatópéldánynak is szánt számot meglepően sokan töltötték le, eddig jóval több, mint 2500 Olvasó látta. Aztán, mondhatni törvényszerűen csökkent a letöltések száma, és e miatt nemhogy szomorúak lennénk, inkább örömmel tölt el bennünket, mert kialakult olvasótábort mondhatunk magunknak, akik már várják az új lapszámot. De új olvasókkal is gyarapszik ez a tábor hónapról hónapra, ezt mutatja a régebbi számok folyamatos letöltése. Átlagolva az eddigi adatokat, egy hónapban az új, illetve a régebbi számok letöltése az érdeklődő beleolvasásokkal együtt kb. 7-800. Ez az adat reménnyel tölthet el bennünket, hiszen kis lap vagyunk, mondhatni mostani divatos szóval, regionális. Igyekszünk továbbra is az maradni, bár már most is több ismert és tehetséges, az országos irodalmi életben jelen lévő állandó szerzőnk is van.

Fájdalommal tapasztalom azonban, hogy az első elképzelés, történetesen az, hogy a Spangár-Körösök alkotásaiból szerkesztünk lapot, nem sikerült. Miért? kérdezhetné tőlünk bárki, aki szíven viseli a szülőföld, a szűken vett Haza ügyét, s ebben a környezetben élők jövőjét, életmi-

nőségének javítását. Tapasztalatom szerint megosztott bennünket a politika. Igen, a politika! Egyszerűen nem tudjuk elviselni, ha a másikat (főleg ha az ugyanolyan gondolkodó, mint mi) nem tudjuk „a magunk hitére téríteni”! Annyit kellene csak felismernünk, hogy ugyanazokért a célokért élünk, ugyanazokért az emberekért tesszünk, s ugyanazokkal a mozdulatokkal, ugyanazokkal az eszközökkel dolgozunk. (Gondolok itt akár az ecsetre, akár a tollra, akár a klaviatúrára.) Valódi Körré válni csak ezzel a felismeréssel lehetne, addig csak „lap van, csapat nincs”. Le kellene ülnünk egymással szemben, s elmondani őszintén mindazt, ami fáj. Ki kellene tépkednünk a másik, szívében hordozott tuskéit, hogy ugyanezt megtehessék a mieinkkel is. Addig csak magányos farkasokként járhatjuk utunkat, néha összefutva egy-egy másik farkassal, ráfordulva, vagy rávicsorogva. Mint a lap szerkesztője nem tudok, és nem is akarok olyan kérdésekkel foglalkozni, hogy ki kivel nem akar, illetve ki kivel akar egy lapban szerepelni. Aki így gondolkodik, nem méltó arra sem, hogy értelmiséginek nevezzük, nemhogy költőnek, írónak! (Talán kicsit keményebb voltam, mint szoktam, de tudatosan.) A karaván halad... És aki itt és most kimarad, az valóban lemarad.

A **Börzsönyi Helikon** eddigi hat száma igen szép és tartalmas anyagot hozott. Remélem, szerzőink száma egyre gyarapodik, s a hozzánk küldött anyag színvonala nem gyengül, de erősödik. Ha ez így lesz, ezután sem lesz nehéz munkám! Ezután sem lesz nehéz összeállítani egy élvezhető, helyi, mondhatni mostani divatos szóval, regionális lapot. Kívánok ehhez minden Szerzőnknek, Alkotónknak jó egészséget, ihletett pillanatokot.

Karaffa Gyula

2006.06.30

Mozaikon I. (bőr, falap)

KETYKÓ ISTVÁN:

Huszonöt év múlva

Öléléssel: feleségemnek

*„De néha csöndes éjszakán
Elálmózva, egyedül
Múlt ifjúság tündértaván
Hattyúi képed fölmerül.”*

(Vajda János)

***Szívembe üt az Ave Maria
gyönyörű voltál s vagy nekem
óh, hallgasd meg szerény énekem,
hiszen lehullott a szép glória***

***fejemről--- mit eddig hittem, álom
volt csupán; álom, de csodaszép
látomás – a szép huszonöt év
fel-felbukkan még a láthatáron,***

***de süllyedni látszik, majd elmerül
lassan Vajda tündértavában ---
Köszönöm szerelmed! Mostanában***

***szívem gyakran hozzád menekül -
az Ave Maria dallamában
nyugszik csak meg, mint egy gondolában...***

Verőce, 2006. június 9-én.

MÓRITZ MÁTYÁS

Az ok nélküli

Egy vasárnap délelőtt történt, gyönyörű tavaszi időben. Szorosan körülfogták, azt a kis fényt is eltakarták előle, ami eddig rávetült, majd kis hatásszünet után, egyikük katonás hangon, érzelem és hangsúly nélkül a nevét kérdezte, de a válaszra várnia kellett. K. olyan régen nem használta ezt, olyan régen nem volt, aki ezen a néven szólította volna, hogy kutatnia kellett emlékei között, de végül is, ha bizonytalanul is, de megfelelt, ám úgy, mintha ő sem lenne biztos benne, hogy tényleg az, akinek mondja magát. Az a név, amit mondott, egy olyan emberé volt, akinek volt családja, lakása, állása. Azért kapta a nevét, hogy használni tudja. Akkor még kezet nyújtottak neki, ököl helyett.

A sötétruhasok egyike bólintott, és intett egy másiknak, aki kiadta a paranccsal felérő utasítást, miszerint legjobban teszi, ha most azonnal összeszedi a legszükségesebb holmiját, és velük megy. K. kicsit megilletődve nézett körül, hátha csak álmodik, hátha csak a kialvatlanság űz vele kegyetlen játékot, de mind többen bámultak rá, mintha őt hibáztatnák azért is, mert körülállják a feketeruhás akárkik. K. lehajtotta a fejét, mint aki még jobban szégyelli magát a kelleténél. K. összenyalábolta azt a pár darab gyertyát, amiből pénzt remélt. Egy mindig égett közülük, azt otthagya, majd a háta mögé nyúlt, ahol egy fül nélküli szatyor hevert, amolyan fejtámaszként, benne az egész élete, illetve ami abból maradt, illetve amit még annak lehet nevezni. Egy-két ruhának csúfolt rongydarab, és pár, az életben maradáshoz szükséges holmi, ezek között egy kés, amivel húst már régen vágott, kenyeret se többször, és amivel könnyen szíven szúrhatná magát. Ez az ötlet is átfutott az agyán, mert, hogy legyünk őszinték: megijedt, berezelt,

begazolt, de az is megfordult benne, hogy most valami jó történik majd vele, új fordulatot vesz minden, és elfelejtheti, meg nem történtnek veheti az eddig az utcán töltött éveket.

Lehet, hogy valamilyen hivatalból jöttek ezek az emberek, bár azt akkor sem érti, hogy miért nem osztották meg vele nem várt látogatásuk célját, miért nem igazolták magukat, és amúgy is: honnan tudták, hogy itt van, ki mondta meg nekik, és miért?

Nagynehezen feltápászkodott, fogódzót keresett, de hiába. A botját, amire tegnapelőttig támaszkodhatott, ellopták, elvették tőle, és még kapott is vele párat az amúgy is sajgó, hasogató hátára, egy pár „mocskos senki”, és „vesszen az ilyen” szavak kíséretében. Egy pillanatra kérőn a feketeruhásokra nézett, segítséget, egy segítő kezet várva, ami felsegíti a földről, de nem esett meg a szíve egyiküknek sem, inkább még jobban összehúzták szemeiket, mintha késésben lennének miatta. Pár sorstársa összesúgott, majd mintha semmi különös nem történt volna, elhallgattak, és eszükbe sem jutott új beszélgetést kezdeni afélől, hogy K. hová ment, miért, és mikor jön vissza, ha visszajön egyáltalán.

Egyikük elgondolkodott hogy hogyan is hívták ezt a szerény, sokszor hallgatag, de bölcs öreget, de sehogy sem jutott az eszébe a neve, amit pedig egyszer legalább hallott. Vállat vont, húzott egyet a boros flakonból, és elnevette magát, hiszen még a saját nevét sem tudja, akkor meg hogyan tudhatná a másikat. K. volt, aztán kész. Nem mindegy? Mert neki aztán az.

K.-t kis taszigálás után egy lesötétített ablakú autóhoz vezették, ami inkább hasonlított egy négy keréken guruló koporsóhoz, ami majd elviszi őt oda, ahova kell. Mielőtt beült volna a hátsó ülésre, elvették tőle a szatyrot, és a csomagtartóba tették, illetve dobták. K. úgy kuporgott hátul, mint egy kutya, első nap a sítér telepen.

Mivel tudta, hogy reménytelen bármiféle információt megtudni az utastársaitól, inkább kibámult az ablakon. Nem szégyellte az arcát, a ruháját, mert úgy sem látja senki, ő viszont figyelheti a munkába

igyekvőket, a kutyával sétálókat, a szerelmespárokat, a valahova, vagy valahonnét sietőket, a beszélgetőket.

De még mielőtt jobban elmélyült volna a város és az emberek nézelődésében, egy piros lámpánál, a volánnál ülő alak kis keresés után az egyik zsebéből előhúzott egy kendőt, hátranyújtotta társának, aki eltakarta vele K. szemét a lelkére kötve, hogy meg ne próbálja levenni, kikötözni. K. tudta, hogy nincs sok értelme válaszolni, biztos süketek az ő mondandójára, így inkább csak bólintott egyet, és hallgatott. Hallgatta a túlközlő kocsisort, a tömeg morajlását, az eleredő eső kopogását a kocsi tetején, de még mielőtt jobban belemerült volna a hallgatósába, a mellette ülő a fülére húzott valamit, amitől minden elcsendesült. Fogalma sem volt, mennyit és merre kocsikáztak, hogy hol vannak, hol álltak meg, csak az előtte elterülő tájat látta, és a háta mögött magasodó sziklát. Persze még mielőtt szembesült ezekkel, hosszan hunyorgott, próbálva visszanyerni látását. A feketeruhások rágyújtottak, majd, mint akik meggondolták magukat, lehajították a szikláról a cigarettákat, és K.-ra néztek, akinek az a gyanúja és féltelme támadt, hogy ennyi erővel őt is a mélybe vethetnék, még mielőtt ellenkezni támadna kedve, vagy kiabálni kezdene.

K. további sorsáról már csak legendák keringenek azok között, akik ismerték. Persze ezek is hallomásra épülnek, harmad és negyed kézből valók. Legjobb barátja szerint K.-t egyszerűen odaláncolták a sziklához, mert bűnös volt. Hogy miben, azt már nem tudja. Talán, hogy elárulta az Istent, vagy talán a családját, de az is lehet, hogy önmagát, vagy a sorsát. Nem tudja biztosan, csak azt, hogy sasok tépkedtek a mindig újrasarjadó máját. Hogy honnan jöttek a sasok, és miért kellett nekik pont K. mája, arról legjobb, ha nem is kérdezik. Egykori katonatársa, K. egyszerűen *a lecsapó csőrök okozta fájdalmában egyre mélyebben nyomult a sziklába, míg eggyé nem lett vele.* A vén lóköttő, és nagy mesélő hírében álló, mindig optimista Sándor szerint, az

évek során elfelejtették K. árulását, elfeledték az istenek, a sasok, és ő maga.

De Sanyi, a félbolond és rokkant agyú, túlordítva mindenkit vallotta, hogy K. ok nélküli kínzásába *belefáradtak az istenek, befáradtak a sasok, fáradtan összezárult a seb.* A történetekben, bár különböztek egymástól, és hol elvettek, hol hozzáadtak a mesélők, egy vonás közös volt, K. minden megpróbáltatást némán, szinte büszkeséggel tűrt, mint aki belenyugodott, hogy ez a sorsa. Bárkinek a tisztességére vált volna, ahogy egy hang sem hagyta el a torkát, miközben a mind nagyobb, mind éhesebb, és mind több és több sas újra és újra lecsapott rá. A történeteket a mesélők kipirult arccal, mutogatva, átélve regélték, és a hallhatók is mind többen lettek. A mesélők persze nem ingyen osztották meg információikat, amik persze inkább az ő fantáziájukat dicsérték, mintsem hogy hinni lehetett volna nekik. Hol egy pár szál cigiért, hol egy-egy meleg holmiért kezdtek sokadszorra is K. viszontagságainak mesélésébe. Egy idő után érdekesebb téma lett, egy bizonyos B. halála, akit egy istállóban találtak meg a rendőrök, egy juh mellett. Még a híradóban is vesztegettek pár szót, újságcikk is született a történetből, mert hogy különös egy ügy volt, bár az idegenkezűséget kizárták, azért még maradtak kérdőjelek. K. után már nem maradt más, csak *a megmagyarázhatatlan sziklahegység. A monda a megmagyarázhatatlant próbálja magyarázni. Mivel a valóságra épül, újra megmagyarázhatatlanságban kell végződnie.*

Hogy mennyire lehet hinni Pandorának, a vén cigányasszonynak, a kuruzslónak, nem az én tisztem és feladatom eldönteni, de ő bizony a két süket fülével halotta, amint az évekig zokszót sem hallató K. a halála előtt bizony elkiáltotta magát, miszerint: *Tűztenger partra vetett hala, és Koldus vagyok, ez az igazság, de az Isten koldusa!*

Mozaikon II. (*bõr, falap*)

SZALAI FERENC

Városaim:

Nagyvárad

Azokban a romantikus időkben, amikor egyszerre voltam fiatal, és Erdély is elkezdett érdekelni – azaz 1976-ban –, először Nagyvárad felkeresésével vette indulását az olthatatlan szerelem a „két magyar ha-za” messzire került felével.

Szinte a semmibe ugrottam fejest, amikor elhatároztam, hogy néhány napot az alföldi metropolisban töltök. Igazából semmit sem tudtam még a szocialista Drakula országának viszonyairól. Hajtott a kíváncsiság: mi van a keleti drótkerítésen túl. Egy könnyű kis hátizsákkal, némi pénzzel léptem át a közúti határt. Ártánd-Bors állomástól helyi busz vitt a mintegy öt kilométerre fekvő városba. Vigasztalanul csúnya ipartelep mellett vezet az út. Valami vegyigyár csövei kígyóznak a savas környezettől rozsdásan az út mellett. Körülötte felszökött növényzet próbál küzdeni a porral, mintha csak Ady sorai elevenednének meg: „Hej, égig érő gízgak!” Szemét a gyárkerítés tövében, és villamospálya nyílegyenes párhuzama. A megállóknál közömbös utazók várják a kocsikat. Ilyen tarka képet mutató kocsi-parkot még soha nem láttam. Az volt az érzésem, hogy egy-egy szerelvénnyel esetén sem futja egyforma kocsikra. Napjainkban csak nő ez a változatosság. A Németországból érkezett használt járműveken még ott az eredeti felirat. Így néhány járat végcélja a Hauptbahnhof.

Mivel abban az időben nem lehetett családomnál tölteni külföldi állampolgároknak az éjszakát, de amúgy sem volt ismerősöm, hát szállást kerítettem. A Fekete Sas nevű szecessziós épületóriásba vettem tanyát. Ez nagyon jeles épület.

Igaz, csak későbbi olvasmányaim döbben-tek rá, milyen fontos központja volt ez a városnak, sőt a megyének. Tükörtermében mulatta el a fiatal Kun Béla a szakszervezeti pénztárt, itt verte ki Braun Bercsi, a lelkében igaz magyar kereskedő azokat az ostoba idegeneket, akik őt merték lezsidózni. Az előbbi adatot a Kádár-érában ideiglenesen betiltott Kun Béla életrajzból vettem, utóbbit pedig Nagy Endre vetette papírra. Miután lemálháztam, elindultam felfedezni a környéket. A Sebes-Körös partja olyan volt, mint azokon a régi képeken, amelyek a várost Ady korában mutatják. A mecsetre emlékeztető zsinagóga, a fűzek, a város közepén a folyóban fürdő gyerekek a messzi múltba repítik a nosztalgizásra hajlamos utazót. Ha átmész a hídon, a színház épületéhez jutsz egy szempillantás alatt. Én is oda tartottam. Vettem estére jegyet. „A pillantás a hídról” ment éppen. A számomra ismeretlen színészek, élükön Miske Lászlóval, felejthetetlen alakítással adták elő az amerikai drámát. De állj, még nem jött el az este. A pénztárnál két növendéklány viháncolt. Jól megbámultak, vihogtak, majd komolykodtak, de az utóbbi nem sikerült hosszasan. Szóba elegyedtünk. Az hamar tisztázódott, hogy ők a városban élnek, én pedig csak látogató vagyok. Az egyikük rábeszélte, hogy látogassam meg őket. Nem messze laknak az édesanyjával. A hosszú hajú barátnője sem lakik messze. Hát, nem nehéz egy fiatalembert ilyen bájos lánykáknak elcsábítani. Átgyalogoltunk valami dátum nevű téren, ahol egy hatalmas román bronzkatona strázsál a park közepén. Elhaladtunk egy másik zsinagóga mellett, és olyan városrészre értünk, ahol az egyenes utcák földszintes házai olyan otthonos kelet-európaias hangulatot árasztanak. Egy közös udvarú, több lakásos házba vezetett a barna szemű leányka. Édesanyjával egy szoba-konyhás lakásban laktak. Engem az egész a ferencvárosi Tűzoltó utca környékére emlékeztetett. Ismeretlenül is nagy szeretettel fogadott az asszony, aki, mint később kiderült, egyedül nevelte a lányát. Délutánra előkerültek a szomszédok is.

Egy nagyfiú a szüleivel. Neki a következő évben hivatalos lettem az eljegyzésére. Ott ettem először szőlőlevélbe töltött húst és rántott gidát. Előbújt egy nagyon szép cigányasszony, egy szobafestő és egy nyugdíjas rendőr is. Neki az mutatta különleges státuszát, hogy megtarthatta írógépét, amit más földi halandónak be kellett szolgáltatnia. A szíves invitálás ellenére az estét a színházi előadás után még a Fekete Sasban töltöttem, de másnapra szelíd erőszakkal rávettek, hogy maradjak náluk néhány napig. Zavarban voltam: hiszen a magánháznál alvás nagy büntetést von a rendelet megszegőjének fejére. Meg különben is, hogy alhatnék egy olyan lakásban, ahol csak anya és lánya élnek. Két ágyuk van, éppen kiszámolva szükségük fekhely. Bármilyen szívesen emlékezem az ott eltöltött napokra, tiltja az illem, hogy megosszam másokkal ezt a régi emléket. Nappal az anya egy közeli iskolában dolgozott, mint pedellus. Mi, a csodaszép bakfissal a várost jártuk. Felmásztunk a közelben épülő toronyházak tetejére, és még sok egyéb bolondságot műveltünk. Szép lassan váradi fogalmak egész sorát tanultam meg: egylejes punga (nejlonszatyor), pix (golyóstoll), buletin meg ilyesmi. Nagyon rossz volt a búcsú. Ahogy hazaértem, rövidesen látogatóm jött Váradról. Egy dobozban zöldbabot hozott. A kislány vette a piacon még aznap, amikor elváltunk. Hogy ez a főzeléknövény tud olyan drága és meghitt lenni, mintha egy nagy csokor virág lenn, ezt higgye el a kedves olvasó.

Most pedig húsz évet repülünk előre. Úgy telt el ez az időszak, hogy a levelezés egyre elmaradt, az sem segítette a kapcsolatot, hogy még kétszer meglátogattam a szegénységében is szépemlékű utcát. Lepergett a keleti fordulat, lassan beletörünk az új világba. Húsz év után vetődtem ismét egy gyerekcsoporttal Nagyváradra. A szívem kalapált, nem akart az ingembe félni. Meg kéne keresni az utcát. Kollégáimra bízva a csoportot, kértem magamnak egy órácska időt. Egy fiatal újságáros asszony-

kától megkérdeztem, hogy merre is induljak a C. utcába.

— Tudja, egy nagyon régi kisasszony szeme sarkában szeretném megszámolni a ráncokat.

— Erre és erre menjen.

— Köszönöm.

Ahogy közeledtem az érckatona felé, majd a furcsán kanyarodó síneket követtem, zúgott a fejem. Érettségiző diákok siettek körülöttem. Ők vidámak voltak, az esélyeket latolgatták féktelen csiviteléssel. De igazán nem figyeltem oda, én csak siettem. Már a toronyházakat is elhagytam, amelyeknek a tetején ácsorogva incselkedtünk egykor a mélység veszélyével. Persze, rengeteg új épületet nőtt ki a földből a városban. Végre, az már a C. utca! De hol kezdődik? Én annak idején a 2-es számba voltam hivatalos. Ez már a 6-os! Akkor számoljunk csak vissza: Úristen! A kettes helyén egy ormóttan bank pöffeszkedik. Úgy éreztem, hogy a hatalmas betonház rálépett a régi kicsi házra. Ott van az ma is, csak éppen a behemót talpa alatt. A szomszéd házikót megkímélte az urbanizáció. Épp egy idős asszony könyököl ki az ablakon!

— Azt a fiatalasszonyt keresi? Az anyja nemrég halt meg. Nem, azt nem tudom, hogy ő hova költözött. Sajnálom.

A maradék néhány percben sikerült visszaérem a parkolóba. Az újságáros asszonyka izgatottan kérdezte:

— Sikerült megszámolni a ráncokat?

— Nincs már az a ház, valami bank épült a helyére...

— Akkor maga, most nagyon szomorú?

Kéretlenül egy váratlan pusztit nyomott megőszült szakállamra.

Mozaikon III. (*bõr, falap*)

VÉLEMÉNY

FETYKÓ JUDIT írása

A *Ki kicsoda* szerint:

Payer Imre költő, irodalomtörténész. Budapest., 1961.04.27.

Tanulmányai:

Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola
1984-89;

ELTE BTK 1990-93

Az ELTE-BTK-n PhD Doktori fokozatot
kap 2001-ben.

Életpálya:

1987-90 Hírlapkiadó Vállalat, a Kurír
munkatársa;

1996- az ELTE megbízott előadója. A Magyar Hírlap munkatársa;

1998 Artisjus-díj,

2000-ben Nagy Lajos-díj;

2001 NKA-ösztöndíjas.

Szépírók Különdíjas (2001),

Parnasszus Díjas (2004)

Költeményeket, novellákat, esszéket, kritikákat, irodalomtörténeti tanulmányokat publikál.

F.m.:

Létesurranó, Bp., 1991. Cserépfalvi Kiadó

Föl, föl ti rabjai a földalattinak!, Bp., 1998. Seneca Kiadó

Irodalomtörténeti fogalmak 1999

A bábjátékos függőnye meglibben, Bp., 2001. Filum Kiadó

Egyes szám, egyetlen személy, Bp., 2003. Parnasszus Kiadó

Payer Imre (néhány) verse:

A *Létesurranó* kötetből:

BARABBÁS

Elkaptak hát. Elég ökör voltam!

Miután beleittak a boromba

két pofont is kaptam,

és húsvétkor akartak

végleg elrugdosni a húsosfazék mellől

a homokszívű balekok.

Ott álltam a kiherélt marhák és a szikkadt

szukák előtt pőrén és remegve,

mikor a római kopó felüvöltött:

Melyiket akarjátok?

És ott állt mellettem Ő

— ördöguccse, tenyérbemászó pofa —

nem, nem volt magas, mint mondják,

és fényesnek se láttam, alacsony, kákabélű volt

a szemében valami különös, idegesítő szelíd-

ség,

s a balekok az én nevemet kiáltották...

Megúsztam.

De riadt, zavart vagyok azóta is. Nem vagyok a régi,

mert láttam, ahogy vér és víz folyt az oldalából,

a bököjét is belevágta az egyik vigyorgó fakabát,

és mégis, mintha Ő úszta volna meg a balhét,
én maradtam itt'

valami örökös szürke faggyal az agyamban.

THERSZÍTÉS VISSZAÜT

Trója alatt, amidőn a beteg akháji hajóknál
már meglékelték szép-becsapott hiteit
jó danaosz daliáknak, Therszítész, aki eddig
egy roncs árnya mögül nézte a csorba
fogú,
torz vereség száz arcát, most megfogva keményen

szikkadt mankóját társaihoz kopogott.
Bandzsa tekintete perzsel, és rángatva a vállát
rossz tüdején át sípolva, dadogva merész
hangja az édig harsan: Jó danaosz daliáim!
Én, gnóm Terszítész, kit röhögött az egész
akhájság mindig, én mondom most, a világ
már

vénül, meg beteg, úgy, mint ahogy én,
de tovább él
még így is, csak érzékeny, meg morog is, mint
egy vénember elvesztve reményt a riadt
sokhörgésű harcokban már, melyben idők hős
harcosa mind vész. Mert múlik a
dölyfbenerős-
hős Agamemnón, sokkulacos-leleményes
Odüsszeusz.

Költő! itt hagytak minket az isteneid,
értetlenszép Phoibosz, az örüldús Dionüszosz
kétszínű Hermésszel... Hallod-e sánta
bohóc?
— vágott itt a szavába a sokkulacsú-
leleményes.

Bontja a harci szabályt rút, zavaros
fecsegés!
Torz testedben a torz agy csak torz gondolatot
szül!

Ezzel ütésre vadul már felemelte kemény
palcáját, de a kancsal Therszítész sebesebben
csapta a mankót, és döngve zuhant
kulacos
ott a közömbös porba, hasított ajkain által
kárörvendően tört fel, vigyorítva a vér.
Kérdőn néztek fel most Zeuszra az
elnemenyészők.

Felbonthatja-e egy hősi eposz fonalát
semmi halandó, főleg Therszítész, akinél még
rútabb, vesztősebb, kár-bele-mert-
nyomorult,
hitványabb embert nem szültek még a világra?
Ám Zeusz bölintott, s megremegett az
Idő.

Az Egyes szám, egyetlen személy kötetből:

AZ EMBER, A BUSZ, A FA

Itt vagyok. A buszon vagyok. Egyedül vagyok.

Fogom a nyirkos műanyag korlátot. Markolom.

Erősen kapaszkodom, mert különben...

Itt vagyok a buszon. Kapaszkodom. Ez van.

Ami ezen kívül van, az is van.

Mondjuk, láttam egy kis ágat.

A napokban ültették.

Mondjuk, 153 év múlva
nagy derekú, lombos tölgy lesz.
Az ember meg utazik a buszon.
153 év múlva...
A nap felkel és lenyugszik.
A mondat elkezdődik, befejeződik.

ODÜSSZEUSZ KÖRKÖRÖS UTAZÁ- SA

utazásom folyvást ismétlődik.
ithaka szertefoszlott, szökőár
lepte el, újra meg újra csévélt
kirkék, küklopszok.
morajló technoblaba
borszínű hullám, olajtócsafolt
felett vákuumként hűz, lebeg.
hajléktalan szó, újra- és újra
visszatérő szirénmorajlás
összetört tükörben.

TINTAKÉK

Tintakék az ég este nyolc előtt.
Július van. Most. 2-es villamos.
Nézek egy csinost. Ő is visszanéz.
Van még: a Dunapart. Üde levegő.
Még: mélyre szívom. Még: kiengedem.
Addig, amíg. A puha, végleges
áramszünet: még nem. Még tintakék.
Meg ki tudja azt, melyik megálló.
Melyik év, ki tudja? —

FRANCISCO PIZARRO AVAGY

VÍRUS AZ IDŐ TESTÉBEN

Én voltam a vírus az idő testében.
Ömlött a vér. Ömlött a Nap Könnye.
Megtalálni a rést, amikor
Minden kiszámíthatatlanná válik.
Tumbes, Cajamarca, Cuzco.
Lovagok, lobogók, királyi karavellák.
Éreztem, maskarák.
Én éreztem, az analfabéta!

Bálványok, vertarany virágok
olvasztva nyers arannyá...
Nem volt tervem. Ismeretlen
zsákmány s ismeretlen
veszély. Már nem a vér
pompája. Még nem a profit.
Csak én mondhatom ki
a szót teljes felfénylésében: Arany.

Én vagyok a vírus az idő testében.
Lovagi fattyú, bandérium-bandita.
Lovasszobor vagyok.
Félreeső kápolnában marék hamu.
Az én nevem a Blitzkrieg előképe- emlékezet.
vagyok: kiszámíthatatlan, alattomos alakulás.
A szegény, törvénytelen gyermek.
A debil démon. Átmetszi a történelmet.*

**Francisco Pizarro 1533-ban szerencseva-
dászokból álló csapatával leigázta és kirabolta
az inka birodalmat. Istennek tartott királya,
Atahualpa könyörgött, ne máglyán végezze,
nem élhetne tovább az indiós mennyben.
Pizarro megkönyörült rajta, csak megfojtatta.
1535-ben megalapította Peru fővárosát, Limát.
Alkirály, később gyilkosság áldozata lett.*

AZ ÚR BOSSZÚJA

Báb-Ili, Isten Kapuja!

Áradnak belőled a beszélő mérgek.

Zikkurát, Sineár földjén.

Ég csókolja a Földet.

Párizk a por.

Gõgje ostromolja a Magast.

Porlik és szétperreg.

Nem áll össze a mondás.

Ó, nem állhat össze a Név.

Ó, hús öröme, magad is por.

Ó, mért nem elég neked a Te?

Mért akarsz Magad lenni?

Nevet nem adnak a meddő nyelvek.

Sem vér, sem arany, sem tőzsdeindex.

Kotródj! Takarodj!

Kereng a szélben!

Ikrek Tornya Nagy Víz partján,

közeleg a papírkéses démon.

Ő a vírus a portorony testében!

Hatvan nép az Unióban,

alászálltok, mint por a sivatagban.

Az Én nyelvtelenjében.

Nem érhettek el sohasem!

KÉSZ A LETTÁR

Akárhogyan lesz, immár kész a leltár.

Nyilvántartásom: Aletheia. Feltár.

A költségvetés? Nem is került sokba.

Senkiben sem bíztam. Eleitől fogva.

Kéretik ráírni év- és számlaszámot.

A bal sarokba feltüntetni. Már ott!

Könyvelő játszik velem, hitegetve?

Azt hiszi, hogy átver — ne teljen a kedve!

se kamu dumában se hamis csödben.

Kérjük feltüntetni a lap alján, épp lenn:

kit terhel értékkülönbözet, mérték.

Ki volt a feladó — Dasein-City? Épgép?

Jöhet a revizor, a helyem megálltam.

Létre jött, feltárult és én kivártam.

Hiányos? Jó így. Költemény, koholmány.

Előzmény, feltétel, okoztat, ok-mány.

A NEGYVENEDIK ÉVBEN

Mi nem azért születünk, hogy

fellélegezzünk e létező világban.

Úgy kell lennie, ahogy lennie kell.

Állok az éles, kemény fényben.

Káprázik a szemem.

Negyvenévesen.

Fordulópont jön? Új dimenzió? Megint?

Most jön? (Eddig csak utólag tudtam felismerni.)

Hódítás — ez volt a szó. Most is az.

Állok az éles, kemény fényben.

A negyvenedik évben.

Érzem a jövőendő évek terrorista húzását.

Állok.

Aztán könnyörtelenül sietni kezdek.

NEGYVENÉVESEN

Eljött a nyugalom, de mégsem a meg-

és nem a belenyugvás. Mi lesz? Mi volt? Most

csöndben mérlegelek — de nem tûnődöm.

Állandó ütemet vagy morajlást

vélek hallani eljövő napokban.
Éppen ez, ami nyugodt. Én nem. Én csak
alkalmazkodom ehhez, én a negyvenéves.
Forduló? Fordulat ez? Ki tudja most még?
Elkövetkezett, de mi?
A gőz hosszú távra tervezett szabályozása.
Valami gépszerű fogaskerekek-fokai
között az olajos csönd. Olajos zúgás.
A fázis egyenletes. De vannak pontok.
Ott összpontosíts, mondom. Ez kell hozzá.
A változásoknál új világok — mik ehhez a
fázishoz képest!? —
rohannak szembe, mint száguldó autó szélvé-
dője
felé szállnak a legyek a forró betonúton.
Halod a motor decens moráját?
Vált sebességet, pózt, árfolyamot.
Válts korszakot, engedd a működést.
Aztán tömíts és zárj.

HAGYOM HÁTRA

Szürkésfehér csóvaként

Hagyom hátra mi volt velünk.
Szembeáramolva
Arc-hangfoszlányok,
Autó-orrok-farok.
Lépések halk koppanása az aszfalton.

Most sétálok ki tempósan

Abból az időből,
Amelyben mi voltunk.
Tempósan gyalogolok,
Már csak én.
Egyes szám, egyetlen személy.

„Tintakék” gondolatok Payer Imre Egyes szám, egyetlen személy című köte- téről

Payer Imre kötetei közül az *Első szám egyetlen személy*-t olvasva, az általa választott, vagy ihlete által adott motívumok visszacsengésének hatására belelapoztam korábbi köteteibe. A versek, az első kötetben lévőtől a legutolsó kötet darabjaiig, állandó feszültséget éreztetnek, sajátos világba visznek, melynek hangulati elemei egyszerre vonzanak és taszítanak. A kötetet, köteteket azonban nem lehet letenni, vagy letéve, ismét bele kell lapozni, utána nézni, hol, melyikben fordult elő már egy visszatérő motívum, mit és hogyan mond a legújabbban, mit a legkorábbiiban. Virtuózan időmértékes, és szótagszámra szabályos, rímes, (mikor rímes vers írására „vetemedik”).

Payer Imre igazi nagyvárosi ember. Amit lát, az a város, a civilizáció olyan oldala, ahol nem jelenik meg hagyományos értelemben vett táj, park, megnyugtató szel a környezetből; viszont bőven van betonfal, flaszter, olaj, piszok, hajléktalan, közlekedési eszköz, s a felvillanó gyengéd (érzelmi? szerelmi? családi) szálakat is átszövi a környezet, a város kopott, színehagyott szinte direkt naturalista hangulatú megjelenítése.

Verseinek visszatérő alakja Odüsszeusz, mely saját örökös útkeresésének

jelképes alakja, egyik történelmi időből bevett/felvett szerepe, de ugyanígy belehelyezkedik Barabbás alakjába a *Létbesurranó* kötet *Barabbás* versében: „... és mégis, mintha Ő úszta volna meg a balhét, / én maradtam itt!”. Ebben a versben már megfogalmazódnak a felismerés gondolatai, amik ismét megjelennek az *Egyes szám egyetlen személy* című kötetben. Itt viszont már a negyvenedik év táján az emberekben általában megjelenő felismerések, összegzések erőteljesen jelen vannak.

Ahogy a *Barabbás*-ban megjelenik a szleng, a hétköznapi tömeg beszédmódja, erőteljes kifejezésként használva, úgy az később is, és időnként az érzelmi töltés fokozásaként, mint például: „Azt hiszi, hogy átver — ne teljen a kedve! / se kamudumában se hamis csődben.” (*Kész a leltár*)

Visszatérő és állandó elem a jelen folytonos mozgása, a mozgásban levés, de mozog a korok, történelmi idők között, a személyek és a helyzetek között is állandóan a költő. Az állandó vibrálás, mozgás, jövés-menés helyszíne a nagyváros forgagtaga, mozog a költő a városban, és mozog, nyüzsög, éli életét a város, időnként együtt rezegve, máskor egymással ellentétesen. Payer Imre állandóan utazik, utazásai során megjelennek Budapest buszjáratai, a metró, és persze a többi utazó, akik hol ismerősnek, hol idegennek, hol meg épp

ellenszenvesnek hatnak. Az állandó utazás, járatokon való időtöltés — nyilván nem céltalan, de az ide-oda érés nélkülözhetetlen feltétele, mely aktuális ihletet ad a költőnek, (meglehet, ha autót vezetve szeléné keresztbe-kasba a várost, akkor nem születnének meg versei, vagy nem így tükröznék a nagyváros nyüzsgését).

Maga a bevezető vers, vagyis a *Bevezetés* fejezet egyetlen verse, *Az ember, a busz, a fa* című —, ez a vers maga a forgalom, a busz, a közlekedés; egy majdnem életmóddá vált utazás pillanatát ragadja meg/ki; ahol az egyén teljesen egyedül érzi magát, csak ő van és a busz. Valószínűleg vannak mások is, de azok jelenléte nem lényeges, a tömegközlekedésben a költő közli a belső tény: „Egyedül vagyok.” — az egyén teljes elmagányosodását villantja meg a tömegközlekedésben. Ennek tényét oldja fel az elültetett fa képe, ami viszont nem is fa nevet, vagy facsemete nevet kap, egyszerűen csak egy ág, éppen csak megjegyezve. Ám ez az ág megmoccantja a képzeletét, és az idő — mint Payer Imre verseiben korábban is —, viszonylagossá válik. A jelen és a jövő átjárható dimenzióknak tetszik, mint korábban a múlt, melynek alakjait szívesen jeleníti meg a költő egyes szám első személyben. „Az ember utazik a buszon. / 153 év múlva...”

Ezek közül a mozgást, buszt, metró, villamost megörökítő versek közül a legnyugodtabbnak a kötetből a *Tintakék címűt*

érezem. A kilenc sor az alkony színét ragadja meg, a tintakéket — a kék korábban is ismétlődő szín Payer Imre verseiben — a 2-es villamoson az estét, melyben feltehetően a költő maga is jó hangulatban van. Ez a vers annyira kék, hogy az elmélkedés közben megpillantott nőről szinte az suggallja, hogy az kékszemű. Benne van a nő jelenlétének hangulata, és ebben a látványban nincs semmi ellenszenves gondolat a nővel kapcsolatban „Nézek egy csinost. Ő is visszanéz.” A további gondolatok közel vannak a negyvenedik év betöltésének korábban megfogalmazott gondolatával, a kifejezésmód viszont nem mutat indulatokat, úgy általában gondol a majdani „melyik év, ki tudja?” — lehetőségére.

A *Kivezetés* című szintén egyverses fejezetben az *Odüsszeusz körkörös utazása* című vers a mítosz időtlen, kortalanná vált/tett alakjának megszemélyesítésében elemzi a költő saját útjait. Összegez. Tíz sorban felmorajlik minden, ami lényeges: a világosan meg nem fogalmazott, bár állandóan vágyott cél; a múlt, a jelen, az eddigi történések ismételt újrakezdései, sikertelensége, mintha ez a sikertelenség egy ki nem mondott ok lenne, melyhez az odajutást „szökőár lepte el”. Benne morajlik a nagyváros, az utcák szennyezettsége az utazások, az állandó jövés-menés; a be nem váltott, meg nem valósult vágyak, ígéretetek, ahol a „hajléktalan” a szó; s talán a csábítás, a nőiség is már hihetetlenek

hat. Ezek közt látja magát a költő „összetört tükörben”, saját el nem ért céljait mutató belső tükre is lehetne ez a tükör. Az utazás viszont ismétlődik, és a tükör, bár törött, nem matt, nem vak, mutat valamit.

A kötet két verse, *A negyvenedik évben* és a *Negyvenévesen* gondolatai belerezegnek a többi versbe is. „Fordulópont jön? Új dimenzió? Megint?” „Eljött a nyugalom, de mégsem a meg- / és nem a belenyugvás.” „Én csak / alkalmazkodom ehhez, én a negyvenéves.” Önmagával számot vető, a múlt utólagos fordulópontjainak felismerése, a jelen ténye, a jövő lehetősége: „Válts sebességet, pózt, árfolyamot. / Válts korszakot, engedd a működést. / Aztán tömíts és zárj.” Mintha egymás párja lenne a két vers. Megjelennek benne motívumok, az ipari civilizációban élő gondolkodó itt sem tudja kirekeszteni azt, ami belső lényege; de nem jut le a korábban gyakorta alkalmazott naturalista képekig. „Valami gépszerű fogaskerekek-fokai / között az olajos csönd. Olajos zúgás”, és az idő, az a tér, a dimenzió bevillanása; „A változásoknál új világok”

Míg a *Francisco Pizarro avagy a vírus az idő testében* a múlt és a közelmúlt alakjainak nevében megszólalva háttorzongató megállapítást tesz; az emberiség nagy alakjai körül állandóan, és folyamatosan jelen vannak azok, akik tudják saját értelmi képességeiket, és mégis, ezek a látszólag jelentéktelen emberek irányítják a

történelem nagy eseményeit. „Éreztem, maskarák. /Én éreztem, az analfabéta!” — mondja, az Új Világot meghódítók között az ember formájú „vírus az idő testében”, akinek viszont páratlan a helyzetfelismerő képessége. S a két történelmi időszak között már fejlődik, ami vonzza, az „Már nem a vér / pompája. Még nem a profit” s ez az, aki tudja: „Csak én mondhatom ki / a szót teljes felfénylésében: Arany”, és ez az ember, embercsoport, mely sajnálatot ébreszt; „A szegény, törvénytelen gyermek.” s a magától hatalmasabbakon, értelmesen átlépve „A debil démon. Átmetszi a történelmet.” A folytonos időbeli, és korszakok közti (és a jelen élet) mozgásában, vibrálásban ott van jelenben a sok más, akik között megrendül az isteni hatalom, „Felbonthatja-e egy hősi eposz fonalát / semmi halandó, ... Ám Zeusz bólíntott, / s megremegett az Idő.”, *Therszítész visszaiüt (Létbesurranó)*; isten bosszúból magára hagyja a világot, alászáll „Az Én nyelvtelenjében.” (vajon legmélyebb, megismerhetetlen tudatunk mélye ez az én nyelvtelenje?) „nem érhetek el sohasem!” — mondja ki a költő az Úr nevében ítéletét *Az Úr bosszúja* című versben.

A *Hagyom hátra*, melynek utolsó sorai rárezegnek a kötet címére, a kötetben összegzett felismeréseket, a negyvenéves férfi számvetését fogja össze. Éveit, életének megismételhetetlen folyamatát hagyja hátra. Elválík egy korszaktól, és mint min-

den elválásban, ebben is benne van a veszteségérzés fájdalma. A vers halad, felismeréseiben, a belső egyedüllét tudomásulvételével tovább halad a költő.

„Szürkésfehér csóvaként / hagyom hátra mi volt velünk. / Szembeáramolva / Arc-hangfoszlányok, / Autó-orrok-farok. / Lépések halk koppanása az aszfalton.

Most sétálok ki tempósan / Abból az időből, / Amelyben mi voltunk. / Tempósan gyalogolok, / Már csak én. / Egyes szám, egyetlen személy.”

Odüsszeusz körkörös utazása-ban az összetört tükörben a kép; itt a felismerés, ahova mindannyian eljutunk, belül, legbelső lényünkbe, ahol mindig magunknak kell dönteni önmagunkkal vitatkozva, szerepeket felvéve/eljátszva, múlt, jelen, jövő lehetőségeivel játszva/számolva —, ahova az Úr is visszavonul elérhetetlenül — ahonnan a költő mégis tempósan gyalogol (nem menekül! gyalogol!) ki.

Az „Egyes szám, egyetlen személy” útja tart, halad a jelenben. Gyalog. Felismerve, összegezve eddigi életútját. De halad. Hiszen eleme, élete a mozgás, a változás. Hogy hová tart? Következő követében talán elárulja...

Budapest, 2006. május 28

Énok IV. (olaj, fa)

BORSI ISTVÁN

A MESTERREL JÁRTAM

III. rész

Jelen lenni

Mint mindig, egy napon mesterem és társam Po felkerekedett, mert valami belső készítés hajtotta előre. Emlékeim szerint soha sem tettünk meg ekkora utat az országban, mint ezen a tavaszon.

Csupán egy-két napot álltunk meg, ahol hasznosíthattuk magunkat, hol fizikai munkával, hol az útközben szedett, főként ritka gyógynövények értékesítésével kerestünk annyi pénzt, hogy az utunkat folytatni tudjuk. Bár mindkettőnk igénye minimális volt, de ruházatunkat mindig tisztán tartottuk, a szakadt darabok helyébe újakat vásároltunk. Nem is értettem korábban, mi a titka annak, hogy Po ruhája mindig ápolt volt, holott ő is megázott, sárban vízben gázolt, tartalék darabok pedig –mint megtudtam- nemigen voltak vele. Egy ingoványos területen átjutva láttam először, hogy mezítelenre vetkőzve elmosta a ruháit, majd a köpönyegét magára terítve, a száradó ingnek, nadrágnak három - négy vesszőből a hátára vehető „ruhaszáritót” fabrikált, alig tíz perc múlva indulásra kész volt. Követtem többször is a példáját, de jómagam iszonyatosan fáztam, mikor télen is megpróbáltam. Panasz nélkül követtem vezetőm, ő azonban egy fertályóra múltán megállt, hogy tüzet gyújtson számomra. Alighanem annyira kihűltem, hogy dörzsölnie kellett a testemet. Gyorsan végzett, majd két talpam a kezébe véve, a tenyerét rajtahagyva, mormolt valamit. Fagy ide, vagy oda, olyan melegség öntött el, hogy izzadni kezdtem, sőt, szinte kellemetlenül melegnek éreztem tenyerét!

- Mi volt ez, amit tettél Po Mester? választ ekkor nem kaptam, csak hetekkel később, egy gyógyítás kapcsán.

- *Úgy látom képes vagy továbbmenni! Mehetünk ?*- kérdezte tőlem, szemében az örökké megbúvó huncutsággal. Azonmód, mintha valami előre megbeszélte találkára sietett volna, meg sem várva, hogy nekiinduljak, Ő máris felkerekedett, alig tudtam a nyomába szegődni. Bizony, őszintén mondom, hogy olykor kimondottan utáltam az ilyen érzéketlen viselkedései miatt. Keveset beszélt, olykor bizony otrombán meg is sértett. Mi a fenét keresek itt? Kell-e ez nekem? Vajon hová sietünk ennyire? Miért vonz, miért taszít a személye? Miért nem szólít engem soha sem a nevemen? Hiszen egy kutyát is azonnal elnevez az ember, ha a nyomába szegődik! Korábban a Pio nevet használta rám, miután egy hétig faggatóztam, kisütötte, hogy a piócából becézgetve lett a nevem Pió. Máskor, mikor egyedül jártam el a nagyvárosba, hogy a ginseng gyökereket eladjam a füvesek kis boltjaiban, napi 25 km-t is gyalogoltam, Talpinak hívott. Legtöbbször, inkább kerülte a megnevezésemet. A következő pihenő során az erdőben termő gombákat sütögettük a hirtelen rakott tűzön. Ekkorra már rég elszállt a keserűségem, mikor Patti-nak titulált, gondolom a pattanj, nosza, mozdulj már értelemben.

- *Patti! He! Ugorj gyorsan, hozz tűzifát!* Ekkor még semmi bajom nem volt, ám mire a fával visszaértem, minden korábbi keserűségem feljött, valósággal robbantam volna az idegességtől! Éreztem, hogy olyan vagyok, mint a gyermekkorban megismert hörcsög, akit egy mezőn utolértem, bosszantani kezdtem, az két lábra állva egyre vadabbul válaszolt a bolygatásomra. Morgott, sikított a méregtől! Kárt viszont nem volt képes bennem tenni. A történet csúcspontján pedig egyszerűen elvágódott, megállt a szíve, megölte őt a tehetetlenség. Ahogy ez az esemény eszembe ötlött, már kisé komikusabban néztem magamra: Hát, az igazán csúcs lenne, hogy a „belső béke keresésének első áldozata”, avagy „kipurcant a mérgétől” sírfeliratot kapnék egy isten háta mögötti kis falu temetőjében. Rajtam röhögne min-

denki, még holtomban is! Sőt, mesteremet ismerve, talán sokkal vadabb szöveget is megengedne magának, csak hogy még egyszer megcsúfoljon! Ebben a lelki állapotban ültem le a táborhelyünkre.

- *Jól vagy?* - kérdezte, miközben a tüzet élesztette. Bizonyára tudta, hogy nem vagyok jól! Sőt. Rohadtul érzem magam! Egyedül talán a tisztelet akadályozott meg abban, hogy ne álljak fel, és tehetetlenségemben, sértettségemben ne üvöltözzek! No, persze a megboldogult hörcsög esete sem volt mellékes! Ekkor olyat tett, amire végképp nem számoltam. Odalépett elé, a lehajtott fejem alá nyúlt ujjjaival, finoman vakargatva, csiklandozva azt!

- *Kuuuc! Kuuuc! Kuc, kuc kuc!*

- *????*

Látván meglepődésemet, olyan jóízűen, olyan ellenállhatatlan bájjal, gyermeki természetességgel kezdett el nevetni, hogy egy másodperc leforgása után én is nevetni, - mit nevetni! - hahotázni kezdtem, de azt sem tudom, hogy valójában mi okból! Ahogy összenéztünk, újabb és újabb rohamok törtek ránk! A környezet fényei, a féktelen kacagás hangjai, a tűz, és a süllő gomba illata egybefolyt a kicsorduló könnyemmel! Valami végtelen könnyedség, oktalan vidámság vegyült bennem, a feltétlen szabadság érzésével. Örökkön megőrzöm azt a pillanatot! Most, hosszú évek távlatából bizton jelenthetem; *ez az élmény nyitotta meg bennem az elengedtség, ragaszkodások nélküli boldogság mennyei kapuját!*

- *Akarsz beszélni róla?* - kérdezte a Mester, könnyeivel küszködve. Igen, akartam. Olyannyira képes voltam megnyílni, mintha csak magamnak mondtam volna el, őszintén, szépítések nélkül, amit érzek!

De pillanat! Csak *éreztem!* Ugyanis, mintha egy más ember történeteit, más ember belső vívódásait ecseteltem volna! Rájöttem, hogy már semmi, de *semmi nem köt a korábbi emlékeimhez!* Teljesen súlytalaná, átláthatóvá váltak! Minden *fájdalmam alapja az az egy szó volt,* amelyet minden ember legszívesebben mondogat, közben maga köré fonná mindkét karját, a saját

teste ölelésére, imádatának kifejezésére használná. *Az a szó: én... én... én... én...*

Vég nélkül visszhangozva; *én... én... én...* Kimondtam a kimondhatatlant, leírtam a leírhatatlant... Talán egy órányit is végigbeszéltem, közben az ételem is kihűlt. Mindaz, ami azelőtt olyan fontos, sértő, vagy végzetes volt, mintha fényévekre került volna tőlem! Egykori kérdéseim vagy elveszítették a fontosságukat, vagy egyszerűen választ találtak maguknak. Cselekedeteimet, gondolataimat igen sokszor a józan paraszti ésszel ellentétes sugallatok vezényelték. Minden alkalommal megsértve azon részemet, melyet énnek ismertem. Valami korábban ismeretlen erő, belső készítés vitt arra az útra, melyen a Mester is jár. Ez volt a sorsom, melyet be kell teljesítenem.

Mialatt kiadtam legbelső titkaim, a Mester végig csak hallgatott. Így még egyetlen ember sem volt képes meghallgatni a mondanómat. Szinte éreztem, hogy a figyelme és bátorítása nyomán hogyan rendeződnek bennem sorról-sorra a zavaró gondolatok. Levelek a gyűjtőbe, könyvek a polcra, minden az eredeti helyére került. Már nem nekem kellett megtartanom súlyukat, mintha csupán visszahelyeztem volna azt az őket megillető helyre. Megértettem azt is, hogy minden, de minden csak kölcsön van adva használatra, de soha sem volt az enyém. Még akkor sem, ha fizettem érte, mind étel, mind cipő, mind fájdalom, mind öröm, mind kétségbeesés. Valamennyinek véges a kihordása. Ami humusz, visszajut a humuszba. A gondolatok elenyésznek, az őket létrehozó érzelmek oltárán, az érzelmeket pedig az Öröklét által keltett érzések fogadják magukba, majd mind közül a leghatalmasabb, a mindent átölelő Szent Szeretet marad csak.

Ha elolvastam minden betűt, ha eljátszottam minden játékot, visszateszem azt oda, ahonnan elvettem. Miért ne játsszon vele más is? Tisztán megértettem azt, hogy a Mester modora az én-t sértette bennem. Elsőként utáltam Őt. Később, hogy nőtt bennem a tisztelet, a cselekedeteivel nem értettem mindig egyet. Azaz a cselekedete-

it bíráltam. Később, mint a vendéglőben elmulasztott segítségnyújtás, ráébresztett arra, hogy én is tévedhetek. Az érzelmek is csalókák. Ezt követően már nem is a Mester dolgai borítottak ki, hanem a vele oly ellentétes sikertelenségem, alkalmatlanságom, kudarcaim. Mindig, amikor Ő tökéletes volt, az az énemnek egy újabb arculütés. Végül beláttam azt, hogy minden panaszomra gyógyír, ha mögéjük láthatok. Mester a közömbösség, a szenvtelenség kisugárzásával gyorsította fel bennem a megismerés, felismerés idejét.

- Igen. Talán ezért fogadtál el tanítványodnak?

- *Á, dehogy ! Azért a tengersok eszedért, meg a szépségedért! Meg azért a kitartásért, hogy napi 25 km-t gyalogoltál, a hegyerincet megkerülve, hogy bevigyed a gyökereket a városba.*

- Most mi van? – kérdeztem cseppet sem tisztelettudóan.

- *Emlékszel a táborhelyre? Csak egy nyíllövésnyíre voltunk a csúcs alatt. Annak a másik oldalán, egy favágók által használt kötélpálya, majd egy függőhíd volt, lehetővé téve, hogy kerülök nélkül egyenesen a városhoz eljuss. Így alig másfél óra volt az út, az öttel szemben.*

- És ezt te, honnan tudtad? Megálmodtad, vagy a szellemek súgták? És képes voltál hagyni, hogy minden nap majd megszakadjak? Vagy csak ugratsz megint? – kérdeztem Po mestert, neheztelést színelve.

- *Á, csak egy favágó járt arra gombát szedni, és beszédbe elegyedtem vele. Kártevő támadta meg a zöldségeskertjét, hát leugrottam én is a városba, megnéztem, mit tudok ajánlani neki. Egyébként igen jól főz a felesége, biztosan neked is nagyon ízlett volna!* – mondta, és egy Mesterhez egyáltalán nem illő módon, már a „biztosan neked is” résztől egyre magasabb hangszíntre váltott, majd ismét előtört belőlünk a nevetés. Ő rajtam, én miatta, de egyáltalán nem neheztelve. Ó, minő könnyebbség volt!

- De hát miért nem szóltál? Hagytad, hogy trappoljak egész nap?

- *Sose kérdezted! Meg te is úgy hiszed, hogy minél keményebben megdolgozol valamiért, minél többet kerül, annál értékesebb. Holott a dolgok értéke, a valódi érték, csak önmagukban rejtetik.*

- Talán arra célszól, ha engem egy jótékony szélvihar a városba repített volna kosarastól egyetlen szempillantás alatt, úgyis ugyanannyit fizetett volna érte a boltos, mintha körbe futok az áruimmal, hetvenhét hegyláncot?

- *A könnyedség, vidámság az élet másik arca. Túl élvezetesnek találják ahhoz az emberek, hogy értékesnek érezzék. De ez is csak egy választás! Ha lejtőnek szalad a kocsi, akár fel is ülhetsz a bakra. Sokan úgy belejönnek a felfelé való tolakodásba, hogy völgynek is azt teszik. Hát képzelj el, micsoda rohanás nekik az élet! Erre a hasonlatra gondolván, ismét nevetünk egyet. Ezután ettük meg az ételünket. Jó ideig kiüresedett állapotban voltam, de a bennem lévő gyermeki kíváncsiság ismét előtérbe került. Bár a nevetés emléke még friss, újraélhető, sőt, újra éltető volt, mégis maradt még kérdésem épp elég. Vajon mi baj lehet a nevemmel? Illetve, miért kerüli el a Mester, hogy azon szólítson? Rá is kérdeztem nyomban, „kivételesen” Po mester készségesen válaszolt:*

- *Minden e világon létrejövő dolog csak valami formában jelenhet meg. Ez látható világban az étletter. A láthatatlan világban pedig az Ősforma. Az Ősforma mindazt tartalmazza, ami abból valaha létrejöhetne a látható terében. Igen ám, de gondold el, hogy egy hatalmas fenyőnek a magjáról beszélek. A magban ott az a csomag, útravaló, minta, melyet e világban létre kell hoznia. Az Ősforma a maga tökéletességében benne rejlik. Mégis, van, amely egy mókus ebédje lesz. Az ő étletterét szolgálja, mint táplálék. Van, amely jó helyre kerül, lassanként fává serdül. Ám az ő étlettere óhatatlanul összeütközésbe kerül más fák igényeivel, a fényért valóságos élet-halál küzdelem zajlik egy erdőben. Hogy túléljen, kimagasodjon a többi közül, részben el kell határolnia magát a tökéle-*

tes Ősformától. Kevesebb oldalágot nevel, hogy a csúcs gyorsabban nőjön...

- Bocsánat, hogy közbevágok, értem, érdekes is, de mi köze van a megszólításomhoz ezen dolgoknak? – kérdeztem a Mestert, ám ő ugyanott folytatta.

- ...hogy gyorsabban nőjön, a környezetéhez kell idomulnia. Ezért más minden egyes fa az azonos fajtársaik között. Nézd őket úgy, mint egy fává dermedt élettörténetet. Egy öreg, terebélyes fa magán viseli életének történelmét, sikereit, kudarcait, és az ősi forma emlékét. Én mondom, az ember is olyan, mint egy fa. Bár ő mindig mozgásban van, nehezebb megfigyelni a múlt jeleit. Van, aki hatalmas teret igényel, van, aki megelégszik a félárnyékkal, visszahúzódva vár, míg egy vihar le nem dönti a mellette álló óriást. Akkor jön el, az ő ideje. Mind a nagynak, mind a kicsinek fenye a neve. Azokat, melyek túléltek több évszázad viharait, sok helyen vallásos tisztelet övez, megkülönböztető neveket kapnak, életükhöz szép lassan legendák szövődnek, alattuk ünnepeket rendeznek, hálával köszöntve az őt oltalmazó égi erőket, dicsőítve az Ősformát. Én mondom, az ember is olyan, mint egy fa.

Percekig hallgatott, majd ismét folytatta:

- Az ember mikor valamit megnevez, többnyire úgy, hogy a látható oldalt figyeli. Fogalma sincs legtöbbször az Ősformáról! Eszükbe sem jut, hogy azok a tulajdonságok, melyek észrevehetők, nem mások, mint a túlélésért, felnövekvésért folytatott küzdelem stratégiái. Mert mondom, hogy az ember is csak a fény felé törekszik, ki törekvő, ki a várakozó tulajdonságaival próbálkozik. A sikeres fák és emberek annyiszor változtatnak önmagukon, ahányszor csak az élettér megkívánja. Ami az egyik élethelyzetben a túlélést, az máskor a végzetet jelentheti. A nevek pedig tulajdonságokat jelölnek meg, azaz a különőségekkel foglalkoznak. Nálunk, valamint más természeti népeknél az a szokás, hogy a gyermek iránti elvárást, szerencsét, egészséget, hatalmat, fürgeséget, vagy egyéb készséget kívánunk, ezáltal, mivel a szó mágikus erő, annak a névnek beteljesi-

tésére ítéljük a gyermeket. Más kultúrában is így van, csak áttétellel. A szentek neveit adják a gyerekeknek, mintául, hogy hasonlatosak legyenek azokhoz, akik már egyfajta módon megélték az életüket. Bár igen szép eszmények a névadások, mégis egyfajta formát, élettér lehetőséget jelölnek ki a csecsemőnek. Figyeld meg, hogy sokan kilépnek a név börtönéből, mert a benne lévő mágikus erő nem engedte őket hozzáférni a további erőkhöz. Ettől kezdve képesek lesznek megélni azt, amelyre megszülettek!

- Azt mondom, hogy az árnyékban növő fának azt a nevet adtuk, hogy Csenevész, vagy Satnya, vagy Megbúvó? És ezt az elvárást intézzük hozzá egész életében, melyet ő maga is elhisz magáról. De mi van akkor, ha a mellette lévő fát, egyszer csak kivágják? Erre meg kell erősödnie!

- Ebben tévedsz. Talán már akkor megsérül, mikor a másik mellette a földre hanyatlik. Vagy kiszárad a hirtelen rázúduló fénytől. Vagy a férgek támadják meg, vagy a jég, hó súlya alatt oltalmazója híján kettéroppan. Minden olyan helyzet őt éri, amitől eddig védett volt. Ő mindenképpen vesztes. Ha van közöttük túlélő, annak az a **titka, hogy emlékezik** az Ősformára, ismeri az önmaga igazi nevét, a rejtett erőt, **ő az élet fája**. Soha sem feledte, hogy délceg fává cseperedhet, erőt, kitartást halmozott fel a várakozás évei alatt. Ha megnő, az erdő vadjai és a környék emberei szentként tisztelik őt. **Bizony mondom, hogy ha megnevezlek, elválasztalak azonnal a létezésed valódi természetétől. Mikor kijelentem azt, hogy ki vagy, egyúttal azt is mondom, ami nem lehetsz. Ez a névben rejlő behatároltság. Ez a határoltság csupán annyit tesz, hogy a fa példájára utaljak; ő, növény. Szűkebb formai határozás; fenyőfa. Ez még az Ősforma. Sors viszont itt a földön az élettérben, bonyolult választások sorozatán keresztül alakul ki. A fa-ember pedig: gondolkodó. Majd emberi formát nyert gondolat. Élete során ő is egy sorsot él meg. Azonban jó ha tudod, ebben a világban mindennek meg van az ellentét párja, mint a fénynek az árny. A**

neved lehet Satnya, de a másik természeted az „árnyad”, az Erőtéljes. A valódi célodra való figyelmes kutatás létre hívja benned az emlékezést! Az arany középúton már nincs ellentét. Ilyen az igazi neved! Ha Satnyának, vagy Erőtéljesnek hívnak, rájössz majd, hogy a neved: A Választó! Ebben áll a szabadságod. Az emlékezés azt jelenti, hogy tudod, ember vagy, aki valamely tulajdonságot eljátszik az élet színpadán. Ha már tudod, hogy ki vagy, emlékezni kezdesz, valaki azt gondolja bennem, hogy ember vagyok. Rájössz, hogy épp úgy álmodtad magad ebbe a világba, mint egy óriási fenyő, kinek száraz, kicsiny magjában ott szunnyad elődeinek évmilliós tapasztalata, várva, hogy termő talajra hullhasson...Ezáltal minden élethelyzetekben képes vagy rugalmas, semleges lenni. Akár egy harcművész, mint példálóztam veled, aki mindkét oldal erőihez hozzájut. Azáltal lesz legyőzhetetlen, hogy a belső békéjét osztja szét!

- Ezek szerint ha magamban, vagy másban először az emberséget látom meg, közelebb vagyok az igazi névhez?

- A világnak szükség van kapaszkodókra. Nem baj, ha mások használják a nevedet, amelynek megváltoztatásáról bármikor szabadon dönthetsz. Csak emlékezz, hogy nem vagy azonos a neveddel, a nemeddel, a munkáddal, a testeddel, de még az érzelmeiddel sem. Belőled születik az az érzés, amelyet meg akarsz osztani mindenkinél. Ez a valódi természete minden ember-fának. Ettől válsz te is életfává! Azzá válhatsz, mint az a mangófa, amely a tanmese szerint mindenkit megvendégtelt a gyümölcseiből. Tette ezt azzal is, ki őt elültette, és tette azzal is, ki fejszéjével a földre döntötte. Lenyűgözően érthető és világos beszéd volt a Mestertől. Azon az estén csak egyet kérdeztem még.

- Mi módon emlékeztethetem magam leginkább arra, hogy ki is vagyok én? Hiszen az életünk forgataga minduntalan elragad!

- **Jelen lenni!** Legyél mindig minden élethelyzetekben jelen! Ember-fa létedben légy jelen mikor viharok tépik a koronád,

légy jelen, ha férgek rágják a testedet, légy jelen, ha dalos madár költ ágaid dús lombjai között, légy jelen, ha éltető napfény megérleli benned a jövő ígéretes magvait, légy jelen, ha a favágók szekercéje egyre közelebb csattog törzsedhez!

ISTI. 2005. 11. 19.

(Az írás folytatása következő számunkban várható. A Szerk.)

DOBROSI ANDREA

Beleragyogni

Mikor sárgállik az erdő, olyan: szomorú és szép változatlanul. Bennem így él az élet, Nagyapa - továbbhaladni szinte képtelen. Szíved katedrálisában állok, ámulva nézem a panorámát, gyönyörködöm őszi végtelenben, amint színei a tájat bejárják; lelked édig ér - felmagasodom, ahogy fák felé szállnak a madarak. Pihenni-bújni vágyom fény között, belevájni hiányod a csendbe, lekiáltani kútmély bánatom, hozzádszeretni egyedül-magam, (nap heve sóvárog várromok fölött) beleragyogni halovány tavaszba, (nem maradhat óhaj a rügpattanás) veled venni át az élet táviratát, mely a sárgálló erdőt aranyozza. Mikor egy hajszálam kihull, épp olyan: elmúlást idéző és látványtalan...

Énok V. (olaj, fa)

H. TÚRI KLÁRA

Anikó levelesládájából

Anikó mesél

Én már öreg vagyok, kicsi Dóri.....- És meg fogsz halni - ! Igen meg fogok halni! De te, kicsi Dóri, még nem kell, hogy tudjál erről, --- nézd ezt a katicát – látod a hét pettyét? – ennyi évet fogsz élni, s ahány katicát találsz hét pettyel, annyszor tovább. És te fogsz majd engem megmenteni, ha a földre esnék, kis tenyereddel elém szabadítasz a levegőből egy kisbogarat hét-pöttyel s én tudni fogom akkor, hogy amire csak gondoltál mind teljesül attól. (Mama, akarsz még élni tovább? – látod, szereztem neked hét évet hozzá – s ha megdermednél, én majd tavasszal fölkeltelek. Ugatni is megtanultam – és nagyon jól csinálom, téged is meg foglak védeni, ha kell. Ha látnád az etetőnket, - de sok madár látogatja: tengelice, cinke, vörösbegy – csupa erdei madár, Anya eteti őket, - és a sok szotyitól, amit adtál, vastagodnak is mind.)

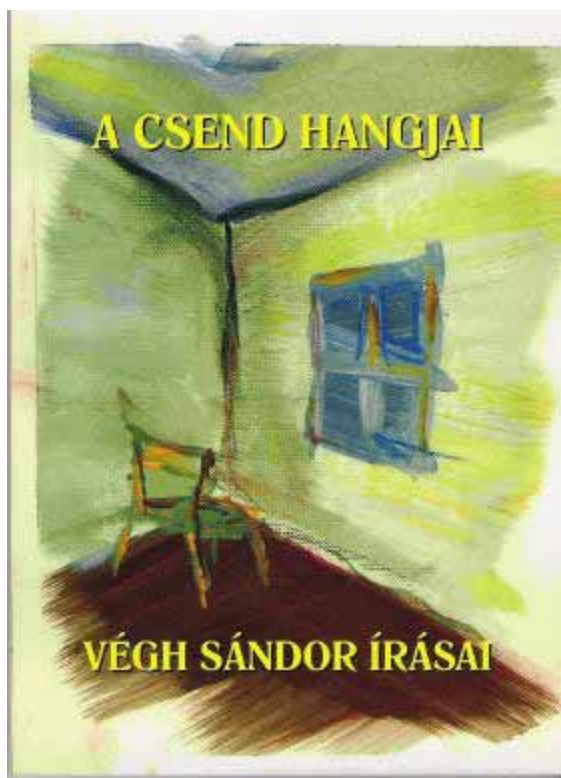
Mesélek neked egy királyról, kicsi Dóri! – egyszer egy királynak hét fia volt, a hét fiúnak hét felesége, a hét feleségnek huszonegy gyereke – mindegyiknek három – s a legnagyobb fiútól született első unokát Ernőnek hívták. Naponta kérdezték Ernőtől a nagybácsik: - Mi leszel, ha nagy leszel, áruld el nekünk.... S Ernőke, amikor észrevette, hogy figyelnek rá, egyszer így válaszolt: - Magyar leszek! - ... De, hát magyarnak lenni: az nem foglalkozás! – mondták erre, s kinevették őt a felnőttek. De a kis Ernő megmakacsolta magát, s legközelebb, mikor megint csak kérdezték őt: - Mi leszel, ha nagy leszel,- ugyanazt mondta a kíváncsiaknak: - Erős magyar... ! Mi leszel? – Erős magyar! – ismételte meg édesapja szemébe nézve a gyerek.- Legyen csak erős, ha már magyar – mondta erre egy jószágos rokon néni, és szoknyás

ölébe kapta volna, de Ernő nem engedte meg azt. És Ernőt harmadszor is hiába faggatták a felnőttek a jövőendő foglalkozása felől, mert akkor még erősebben ragaszkodott volna ahhoz, hogy ő magyar akar lenni s ... ahelyett, hogy azt mondta volna nekik, hagyják őt békén – elkezdte kiabálni, hogy „hajrá Magyarok! – Halljátok, gyerekek, mit mondott a prücsök? – Elég legyen hát már a kutyaságból, elég a hallgatásból is! – korona kell a magyarnak, nem király! – s futball labda a gyerekeknek, hogy megtanuljon irányítani! Igaz-e fiam, hogy futballista leszel, ha nagy leszel? ... Hét kutya bőréből csináltatok neked labdát hozzá, reggeltől estig rúghatjátok a gyerekekkel – másra nem is kell vigyáznotok majd, csak a virágokra....

És kapott labdát Ernő? – Nem kapott, mert meghalt az öreg király még aznap, hogy meghallotta, elveszik tőle a koronáját. Felesége, az öreg királyné, aki nem akarta túlélni őt – utánahalt azután. És Ernő is? – Nem, Ernő nem halt meg, kicsi Dóri, ő ma is él – egy messzi városban, és képzeld, nem volt neki soha futball labdája! – Felnőtt már pedig. De te, ha ismernéd – másnak hívnád őt. Bácsinak? – Nem, Dórika .... Másnak! Apának! – Hogy ne haljon meg? Hogy ne haljon meg...

(A sorozat következő része júliusi számban várható. A Szerk.)

Könyvajánló

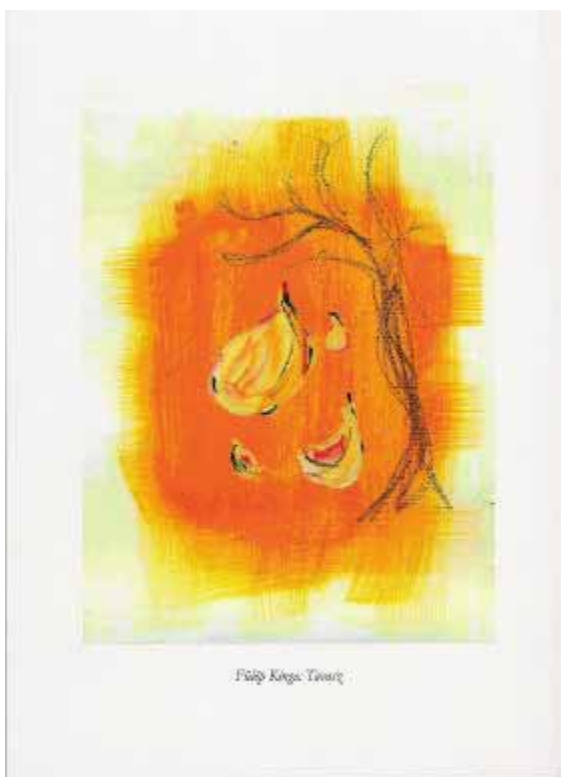

A **Szerző** szerkesztésében, *Kamarás Klára* lektorálásával, *Fülöp Kinga*, *Gyömbér Péter*, *Nagy János* illusztrációival, *Dániel Nagy László és Nagy János* előszavával jelent meg **Végh Sándor** kötete *Szegeden*.

A **Juhász Gyula díjas** költő első kötete ez, ám a versek beérett, kész író-költő képét mutatják. A versek, novellák, prózai írások érzékeny, a mindennapokat megfejteni, megmagyarázni, megélni akaró ember jelzései a külvilág felé. Ha nyitottan olvassuk ezeket az írásokat, verseket, barátunkká válhat, válik Végh Sándor. Ez is az egyik célja, mikor alkotásra adja fejét.

Ízelítőül olvassák el *Nagyapám* című versét:

„Csodálatos ember.
Végtelen nyugalomban,
lelkének csendjébe takarózva,
ül órák hosszat
egy halomban
gondolataival.”

A kötet megrendelhető 600 forint+ postaköltség áron a veghsador@axelero.hu címen.

A **Szerző** megtalálható az interneten a következő címen:

<http://veghs.atw.hu/>

VÉGH JÓZSEF

Legénd

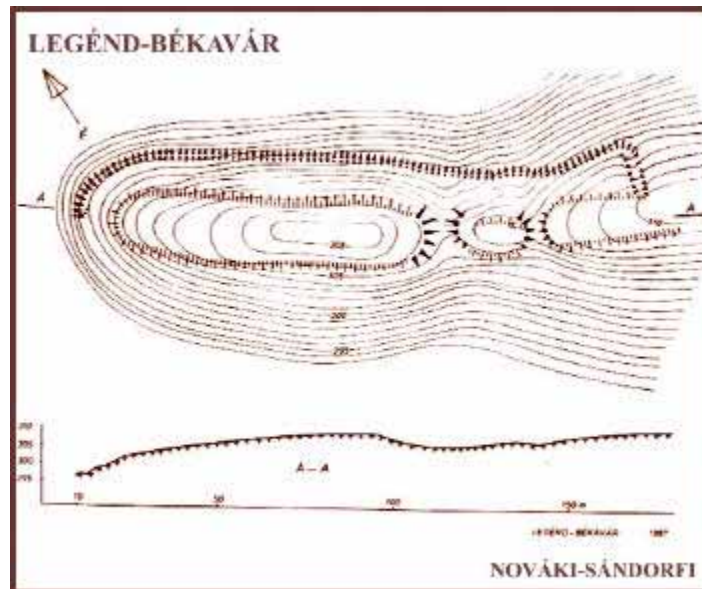
Nézsán, majd Nógrádsápon keresztül közelíthetjük meg a települést.

A hasonló nevű patak mentén fekvő kisközség. Házainak száma 134, lakosaié, akik egyesek magyarok és tótajkúak, r. kath. és ág. ev. vallásúak: 877. Postája, távirója és vasúti állomása Nógrádkövesd.- írja róla egy 1911-ben megjelent megyemonográfia.

A község címere

1483-ban Legéndi Miklós a falu birtokosa, kinek neje Mocsáry leány volt, bírta a helységet. A legéndi Legéndy család Nógrád vármegyének a XV. században kihalt családja, Legénd helységet birtokolta. 1396-ban élt Legéndy Andrásnak fia, és Bodonyi Csuday Lászlóval osztozott.

A török hódoltság idején a település a váci náhijéhez tartozott. 1546-ban Mehmed budai beglerbég, hász-birtokos volt földesura. A falu 3250 akcsét fizetett számára. 1559-ben 1474 akce volt a kivetett adó, melynek haszonélvezője Ali bin Múszá tímár-birtokos volt. 1562–63-ban Perváne Redzeb török tiszt, tímár-birtokos hűbértartója volt. Az ő éves jövedelme 2100 akce volt Legénd után. 1559-ben az alábbi vezetékneveket találjuk a faluban:

Bodoni, Gál, Tód, Nagy, Rése, Cse, Legéndi, Darvas, Soboki, Szabó, Ciráki. 1580-ban 3500 akcsét jövedelmezett új birtokosának Hüszejn bin Mehmed tímár-birtokosnak. 1590-ben 3500 akcse adót fizettek, haszonélvezőjére azonban nincs adatunk. Érdekes összefüggéseket ismerhetünk fel a név szerinti listák összevetéséből. Az 1546-ban összeírtak 70%-a meghalt az 1559. évi defter szerint. Az elhunytak közt volt 9 családfő, 3 nőtlen fiú és 1 nő testvér. Az adatokból a termésátlagokra is lehet következtetni. Az 1546. évi összeírás szerint a családonkénti átlag gabonából 127 kile, borból 653 pint volt. A lakosság pusztulásával, vagy elmenekülésével a termésátlagok is romlottak. A gazdaságok elpusztulhattak. 1559-re a gabonaátlag családonként 66 kilére, a bor 177 pintre esett vissza. 1590-ben a falunak a következő adókat kellett fizetnie: Búzatized 70 kile, kevert tized 50 kile, musttized 50 pint, méhkasok száma 25, sertések száma 210 darab, szénatized 100 akcse, széna- és tűzifa-adó 400 akcse, szalma ára 10 akcse, len-, kender- és káposztatized 20 akcse, menyasszonyadó és hordóadó 110 akcse, bírságpénz 240 akcse.

A települést a törökök 1594-ben feldúlták. A középkori falu eredetileg közelebb lehetett a mai katolikus templomhoz. Valószínűleg a mai temető helyén.

A község pecsétje 1799-ből

A település a XVII. század folyamán elpusztult. 1702-ben a Záborszkyak és a Radványiak telepítették újra. A Záborszky család Turóc vármegye ősrégi családja, melynek ősei Turóc megyei Zábor helységre 1263-ban IV. Béla királytól kaptak adományt. 1364-ben Zábori Pálnak fia János és testvérei Miklós, István és László, továbbá Zábori Tamásnak fia János adományos okleveleik bemutatása mellett Szepesi Jakab országbíró által is meghagyattak birtokaikban. 1391-ben nevezett Pálnak fia János produkált Bebek Imre országbíró előtt. Nevezett helységről vette a család Záborszky nevét. A család címere a pajzs kék udvarában zöld téren magas terebélyes zöld fa alatt egy oldalról ágaskodó, nyakán nyíllal átütött oroszlán, más oldalán kardos magyar vitéz áll. A pajzs fölötti sisak koronájából szintén magyar vitéz emelkedik ki, jobb kezében nyilat tartva. A somogyi ágnak pecsétében (a mennyire kivehető volt,) a pajzs udvarában a fa alatt két ágaskodó állat volna; a pajzs fölötti sisak koronájából pedig terebélyes fa magasodik fel.

A radványi és legéndi Radványi család őseit Abaúj megyében kereshetjük, hol Radványi Máté Zsigmond királytól Radvány helységet kapta.

Radványi István Szerencs várkapitánya volt, kitől azt Rákóczy György 1644-ben visszavette. Bizonyos az, hogy a Radványi család egyik ága a XVIII. század elején már Nógrád vármegyében virágzott, és Legénden lévén birtoka, előnevét erről írta. Radványi Ferenc 1710. évi november 5-én Nógrád megye jegyzőjévé választott, és az maradt 1716. aug. 20-ig. 1720-ban a protestáns vallási biztosságnak volt tagja. Nejével Ebeczky Máriával indított családja leszármazottai közül István 1755-ben született Legénden, Mária (Záborszkyne Legénden élt), Antal 1838-ban Legénden volt törvénybíró. A családhoz tartozó Radványi Joannának elhunytakor Frnda Mátyás, sajjógömöri ágostai evangélikus prédikátor mondott búcsúztatót, melynek szövege „Megtettöztetett bánatnak idején Istenben való megnyugovás, avagy oly halotti elmélkedés, melyet néhai... néhai... Legéndi Radványi Joanna asszonynak... Dráskóczy János úr élete szerelmes párjának meghidegedett tetemeik felett, utolsó tisztességeknak megadattatásakor... elmondott 1793. február 11-én Kassán” címmel meg is jelent nyomtatásban.

A Rákóczi szabadságharc során Menyői Tolvay Ferenc 1704-ben a megye által állított paraszthad kapitánya volt. Levelezéséből ismerjük az egykori Kékkői járásnak – ehhez tartozott a mai Rétság térsége – az ő seregébe beosztott - katonáinak névsorát és az általuk viselt fegyverzetnek leírását. Legéndről Illis Mihályt és Gers Mártont találjuk Rákóczi seregében. Mindkettő fegyverzete puská és balta volt.

1715-ben hat magyar és 14 tót családot írtak össze. Az adózó családfők nevei: Michael Kovacs; Georgius Gyebnar; Michael Drenouszky; Paulus Szuchanszky; Laurentius Hugyecz; Martinus Drekouszky; Joannes Detarszky; Mathias Juhasz; Joannes Gatyán; Joannes Lomany; Andreas Kohut; Andreas Chritany; Gregorius Juhasz; Matheus Gyetva; Georgius Uram; Joannes Gajdos; Jacobus Busta; Gabriel Paluszky; Joannes Nagy és Andreas Toth. Az összeírás szerint az erdőben tűzifa és épületfa van elegendő, kb. 50 sertést lehet a makkosban hizlalni. A legelő viszont nem elegendő, így bérelni kényszerülnek a szomszéd határból. A szőlőt 1713-ban telepítették, a terméseredményről így még nincs tapasztalatuk. Egy köves malmuk van, a vízhiány miatt azonban ennek haszna meglehetősen csekély, mindössze 15 forintot hoz.

Legénd.	
Nominum	Taxationem
Michael Kovacs	9
Georgius Gyebnar	9
Michael Drenouszky	9
Paulus Szuchanszky	9
Laurentius Hugyecz	9
Martinus Drekouszky	9
Joannes Detarszky	9
Mathias Juhasz	9
Joannes Gatyán	9
Joannes Lomany	9
Andreas Kohut	9
Andreas Chritany	9
Gregorius Juhasz	9
Matheus Gyetva	9
Georgius Uram	9
Joannes Gajdos	9
Jacobus Busta	9
Gabriel Paluszky	9
Joannes Nagy	9
Andreas Toth	9

Az 1715. évi összeírás legéndi névsora

1720-ban három magyar és 15 tót háztartást vettek fel az összeírók. 1725-ben Balás István és testvérének Balás Gergelynek fiai: Márton, Mátyás, János, Ferenc, András és György, mint a kik elődeiktől örökölték és bírták, a községre nádori adományt nyertek. A sipeki Balás család eredeti helye Nógrád megyei Sipeg helység, a honnan előnevét is írta. Címere: a pajzs kék mezejében egy aransárga griff, mely első jobb lábában kivont kardot tart; fölötte három csillag fénylik. A sisak fölötti koronából szintén olyan griff emelkedik föl.

A pajzsról lefolyó foszladék jobbról aranykék, balról ezüst-vörös színű. István, ki Legéndről Gyöngyösre költözött; 1843-ban május 2-án kapott nemességéről levelet Nógrád vármegyétől.

A Liptó-Bukovinai Bukovinszky család Liptó vármegye törzsökös családja. Közülük Dániel 1745-ben evangélikus lelkészként élt Legénden.

A sipéki Balás család címere

Az 1754–55. évi összeírásban Jeszenszky Sándor szerepel birtokosaként. A nagyjeszeni Jeszenszky család hazánk egyik legrégebbi családja, melynek első törzse Temérdek András a XII. században élt, és bírta a Turóc megyei Jeszent. Mihály, Jánosnak a Trencsény vármegyei jegyzőnek fia, Esterházi nádornak titkára, 1687-ben ítélmester, 1688-ban Nógrád megyei Nőtincs helységre nyert nádori adományt. Utóbb királyi táblai ülnök lett. A bárósággal címere is bővített. A pajzs jobbról balra rézsútos vonal által két udvarra osztatott, az alsó kék mezőben a családi régi címer a körösfű alatti medve, egy benyúló kéz által karddal fején átszúrva; a felső vörös udvarban pedig egy magyar lovas vitéz vágat, jobb karjával kivont kardot tartva. A pajzs fölött bárói korona nyugszik, s azon két koronás sisak áll, a jobboldalin egyfejű koronás fekete sas áll kiterjesztett szárnyakkal; a másik sisak koronájából medve emelkedik ki, zöld gallyat tartva. Foszladék jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös.

1753-ban szeptember 25-én Turóc megyétől kétségtelen nemességükről bizonyítványt kaptak, mely bizonyítványt 1773 december 13-án Nógrád megyében is kihirdették.

A Suhajdy család. 1659. július 25-én Bécsben kelt címeres levéllel I. Leopold király által emeltettek nemességre. A család tagjai közül István 1701-ben szintén Szűgy helységben evangélikus tanító, majd innen 1702-ben Felső-Bodonyban lett evangélikus lelkész.

A XVIII. század közepén még egy Suhajda (jobbán Suhajdy) Ádám telepedett Legénd helységbe, hol egykor a másik, némileg hasonló nevű Suhajda család birtokolt. A család címere az 1659. évi nemeslevél leírása szerint a pajzs kék udvarában hátulsó lábain álló, kettős farkú oroszlán, első jobb lábával kivont kardot tartva; a pajzs fölötti sisak koronájából szintén olyan oroszlán emelkedik ki. Foszladék jobbról aranykék, balról ezüst vörös.

A legéni oktatás történetének első adatait 1763-ból ismerjük. Ekkor érkezett ide Sámsonházáról Kovács Dániel evangélikus tanító. 1770-ben 49 gyermek járt az iskolájába, hol az olvasás és az írás tudományára tanította őket. 1772-ben már a számolást is felvették a tananyagba. A tanító éves jövedelme 1772-ben 5 pozsonyi mérő őszi, 2 szekér széna, jobbágyoktól 1, zsellérektől 1 pozsonyi mérő búza, a tanulók után pedig 1 forintot kapott. 1832-ben Krivényi János volt a tanítóje, ő kezdte meg a magyar nyelvű oktatást. Az első okleveles tantója Tuppony Ferenc volt, ki 1851 körül tevékenykedett az iskolában. 1810-ben említik a források az iskolaépület javítását, majd 1885-ben újat építettek.

Legénd térképe az I. katonai összeíráskor

1770-ben Horváth Zsigmond, Balás Antal, András, István, János és Gábor, Radványi István, gróf Klobusitzky István és Záborszky Pál voltak a földesurai.

A bibithi és legéni Horváth család már a XVII. század közepén Nógrád megyében leljük a családot, hol egyelőre Legénd helységben voltak birtokosok, és a család némely tagja innen írta előnevét is. A család tagjai közül Ferenc lakott Legénden. Ferencnek gyermekei közül Gedeon Nógrád megyének 1811–1828-ig főszolgabírája volt. Gyermekei közül fia Kálmán, mint őrnagy halt el. Gábornak fiai közül Elek szintén Nógrád megyénél kezdvén hivatalos pályáját, ritka népszerűsége mellett mint az ellenzéki párt egyik kitűnőbb tagja 1847-ben másod, majd az első alispáni székbe emeltetett. Ő volt a megyének utolsó választott alispánja; 1848-ban a megyének a forradalmiak érdekében igazgatása miatt egy ideig letartóztatva, utóbb hivatalától magányba vonult. László-János, ki többek közt Legénden is birtokos volt, Nógrád megyétől 1813. augusztus 11-én nyert nemesi bizonyítványt.

A Horváth család címere

A család címere függőlegesen kétfelé osztott pajzs, a jobb-oldali osztály vörös udvarában zöld téren hátulsó lábain arany oroszlán áll, első lábaival alabárdot tartva, fölötté csillag ragyog. A bal-oldali osztály kék udvarában zöld téren vörösbe öltözött magyar vitéz áll, jobb-jában kivont kardot tartva. A pajzs fölötti sisak koronáján páncélos kar meztelen kardot, és annak hegyén levágott törökfejet tart. Foszladék jobbról arany-kék, balról ezüst-vörös.

A klobusiczi és zettényi gróf és nemes Klobusiczky család származási fészke Trencsénymegyei Klobusicz helység, hol Miklós 1456-ban részbirtokot nyer

A család ősi címere a pajzs kék mezejében egy kifeszített ívbe alkalmazott, s fölfelé irányzott nyíl, fölötté jobbról félhold, balról csillag ragyog. A pajzsfölötti sisak koronájából három strucctoll emelkedik ki. Azonban – úgy látszik – e címert csak a zettényi ág használta, mert a másik ágból származott Péter kalocsai érsek címerében a pajzs kék udvarában egy nyakán nyilall átlőtt hattyút viselt.

A Klobusiczky család címere

A XIX. század első felében pedig a Radványi, Káldy, Plachy és a Záborszky családok birtokolták a falut. Az alsó- és felső-káldi Káldy család Vas vármegyei eredetű birtokos ősrégi nemes család, kiterjedve lakás, vagy birtokra nézve Sopron, Veszprém, Zala, Pest és Nógrád megyére is. Eredetét a család a Herény nemzetségből veszi. Nógrád megyébe telepedett Káldy István, neje bibithi Horváth Anna, és utána Magdolna. Legéndi birtokát őt követően fia birtokolta.

A Plachy család eredetileg Hont vármegyei család, elszármazva innen a szomszéd Nógrád, Zólyom, Pest, Heves megyékbe is. Hont vármegyében fekszik az ősi fészek Nemes-Varbók helység, honnan a család előnevét írta. A nemességet 1699. nov. 21-én I. Leopold királytól nyerték. A család címere: a pajzs kék udvarában hármassal zöld halom közepsőjén vadgalamb áll, csőrében olajfa gallyat tartva. Ugyanilyen vadgalamb látható a pajzs feletti sisak koronáján is. Foszladék jobbról aranykék, balról ezüstvörös.

A Hidvéghy család Bars vármegyei nemes család, több megyére is kiterjedve. Törzse Hidvéghy Lajos 1584-ben címeres levél megújítását kapta ily címerrel: A vért kék udvarában oroszlán három lábán áll, negyedik felemelt lábával kivont kardot villogat.

Antal és Zsigmond Nagy-Szelecsényből Nógrád megyébe költöztek, amaz Nőtincse telepedett, hol községi jegyző volt, Zsigmond pedig Legénden lakott, neje Keviczky Julianna volt. Mindketten nemességüket Nógrád megyében 1828-ban hirdették ki.

Az 1848/49-es szabadságharc során a honvédseregbe háromszor is toboroztak a falvakban. 1848 augusztusában és októberében, valamint 1849 júniusának elején. Legénről nyolcan vettek részt a hadműveletekben. A világosi fegyverletétel után reájuk is üldöztetés, bujdosás várt. 1849 októberében megjelent ugyanis a császári hadsereg főparancsnokságának rendelete, mely szerint " *a felkelő seregben szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorozandó*". Többen inkább választották a bujdosását, mint a császári katonaság keserű kenyerét. A csendőrség és a katonaság valóságos hajtóvadászatot rendezett megvesztegette a parancsmegtagadók ellen. 1850-ben ennek keretében összeírták a volt honvédeket. A legéndieket Niederland Mihály, a helység hites jegyzője, Szlankovszky Pál bírósági írnok és Adamov Adam törvénybíró írta össze 1850. április 12-én.

Feljegyzése azon honvédeknek, kik Legénd helységiben találtattak és kik a vizsgálaton által estek vagy ott maradtak:

Honvédek nevei	A vizsgálaton megjelentek-e, vagy sem?	A vizsgálat alkalmával besoroztatott-e? vagy mint alkalmatlan obsittal vissza bocsájtattott	A honvédek közül szökött-e valamelyik vagy nem?
1. Kulik Márton	a vizsgálaton megjelent	alkalmatlan, elbocsájtattott	-
2. Szlonkai János	ua.	ua.	-
3. Gyuraicsek Imre	ua.	besoroztatott	-
4. Dobiás Péter	ua.	ua.	-
5. Terman Imre	ua.	ua.	-
6. Bicsagh Antal	ua.	alkalmatlan, elbocsájtattott	-
7. Jeszenszky József	ua.	ua.	-
8. Jancso János	nem jelent meg	-	szökött

A jelentés végén az alábbi megjegyzés található: „Hogy ezeken kívül helységünkben több honvéd nem volt s nincs is, és hogy a felsőbbség rendelete következtében Jancsó Jánost kivéve megjelent, és helységünkben csak azok találtak, akik alkalmatlanok lévén elbocsájtó levelet nyertek B.Gyarmaton hiteles vallomásunkat tesszük, Jancsó János hollétéről pedig semmit sem hallottunk, ámbar az atyja is vallomásra vitetett, aki szintén azt vallotta, hogy hollétéről nem tud.”

Az 1900-as évek elején Dukai Takách Zoltánnak és Schrecker Izidornak volt itt nagyobb birtokuk. Az utóbbi az a régi kúria is, melyet a XVIII. században a Prónayak építettek. Később Hammerschmidt Edéé, a Gömör Szándtner, gróf Crouy, Radocsay és a Balás családoké volt, s ez utóbbi építette a kúria egyik szárnyát.

A dukai Takács család Vas megyéből származik. Dukai Judit, a Malvina néven is ismeretes magyar költőnő. E család ivadéka és Juditnak a költőnek atyjának nővére volt Takács Zsuzsanna, Berzsenyi Dániel költőnek neje is. Az evangélikus temetőben nyugszik Dukai Takách Gyula, 48-as honvéd tüzér. Hosszú életet élt, 1910-ben hunyt el.

Dukai Takách Gyula, 46-as honvéd tüzér síremléke

Schrecker Gyula legendi kastélya.

Schrecker Izidor 1848-ban, Vágújhelyen született. Hat gyermekes szegény tanító fiaként már 13 éves korában munkába állt, 15 évesen lett a Pannónia Malom gyakornoka. Egész fiatalon lépett előre a cég jegyzőjévé és még 32 éves sem volt, amikor az ország egyik legnagyobb malmának, a Concordiának az igazgatói székét ajánlották föl neki Budapesten. Pályája felívelését jelzi, hogy a század végén a Nógrád megyei Legénden 1700 holdas birtokot vásárolt. A gazdaságot – Izidor 1915-ben bekövetkezett halálától – Gyula vezette, aki ki is költözött Legéndre – földbirtokossá vált. Itt érték őt az 1944-es hadiesemények, a következő évek nagy politikai változásai. Száz hold kivételével, a földreform során elvették birtokát, 1950-ben végképp távozni kényszerült Legéndről.

A tót-prónai és blatniczai, báró és nemes Prónay család Turóc vármegye legrégebbi törzsökös családjai közé tartozik. Első tudható törzse Comes Rechk volt, a ki IV. Béla király korában élt, és a család kezein lévő okmányok szerint 1279-ben csere-adomány útján kapta Tót-Prónát. A család nemesi címere: a pajzs kék udvarában zöld halmon arany koronán álló daru, fölemelt jobb lába karmával kövecset tartva. A pajzs fölötti sisak koronáján szintén ilyen daru áll. Foszladék jobbról aranykék, balról ezüstvörös. A bárói ág címere a báróság keltekor megbővült, és ez egy négyfelé osztott pajzs, az 1. és 4. udvarban az ősi címer látható, a 2. és 3. udvarban pedig hat kinyílt liliomvirág látható úgy, hogy a felső sorban három, alább kettő, még alább egy látszik. A pajzsot bárói korona fedi.

A Crouy-Chanel család nemzetségi leszármazási táblázata az utolsó Árpád-házi királlyal, III. Andrással kezdődik, történetünk azonban néhány évtizeddel előbb. A család nem követelte magának a magyar királyi trónt. Beilleszkedett a francia nemesi családok sorába, s évszázadokon át a francia királyokat szolgálták. A Crouy-Chanelek leginkább a crouy-i birtokon éltek, Franciaország északnyugati részén, Amiens városától nem messze. Családi címerük azonban, amely egy 1200-as évek végi magyar királyi pecsét képéből alakult ki, emlékeztetett arra, hogy a család alapítója egy Árpád-házi magyar király volt. A XIX. század elején a család egyik tagja Magyarországra költözött.

Duinofelsi Hirsch Rudolf földbirtokos, nyugalmazott dragonyos kapitány 1932-ben vette meg Legénden Pavlovits Ferenc 340 magyar holdas birtokát. Ausztriában Tausban született 1880-ban. Märisch Weisskirchenben lovassági kadetiskolát végzett és 1900-ban tisztté avatták. A háborút a 9-es dragonyosezrednél küzdötte végig és az orosz és román frontokon volt. A Signum laudis, szolgálati kereszt, károly csapatkereszt és sebesülési érem tulajdonosa. A forradalom kitörése után mint kapitány nyugalomba ment és földjén gazdálkodott.

Aschbrunni és hohentadti báró Tunkl Ferenc földbirtokos 1878-ban született Bécsben. Mint aktiv katonariszt Wienben és Grácban teljesített szolgálatot és 1 évig a bécsi vezérkari iskolába járt és az egyetem jogi fakultását végezte. 1914-ben a háborúba vonult és 1920-ban mint kapitány szerelt le. A signum laudis és háborús emlékérem tulajdonosa. A leszerelés után Legénden kezdett gazdálkodni 225 kataszteri hold kiterjedésű birtokán.

1873-ban 130-an estek Legénden a kolerának áldozatul.

Látnivalók a településen:

Az evangélikus templom,

A község evangélikus egyháza az adatok szerint 1681-ben már fennállt, az egyházközség anyakönyveit 1712-től vezetik. A község történetére vonatkozó 1747-ből származó régi feljegyzés – Martinus Gerengay lekipásztor által latin nyelven Brevis Memoria Possessionis Legendi címmel írt mű – szerint a települést eredetileg rácok lakták, s 1594-ben a törökök feldúlták. Régi fatemploma nem a mai helyén állt. Mai templomát 1807-ben építették, de ekkor még egyenes záródású szentélye volt. Tornyát 1812-ben építették hozzá, tetőzetét 1870-ben újjáépítették. A szentélyt 1874-75-ben alakították a mai íves formájára. A késő barokk jellegű imahely egyhajós, előreugró középtornyos, dél-nyugat - észak-kelet tájolású. Tornyát a hajófal koronázó párkányának folytatásaként övpárkány, a tetőgerinc magasságában újabb övpárkány, majd a megtört vonalú gúlisíak alatt órapárkány és különböző méretű falmezők tagolják. Szentélye a hajóval azonos szélességű, félkörrel zárul. Belső terét síkmennyezet fedi, padlózata négyzetes és nagyméretű téglákkal vegyesen van burkolva. A karzat két-két, kosárívekkel összekötött fél-, illetve szabad oszlopra támaszkodik.

Az evangélikus templom oltára

A volt Káldy kastély. A barokk stílusú kastély 1760 körül, magas lábazatra épült a Káldy család számára. Alaprajza téglalap alakú, a főhomlokzatán három kosáríves nyílás található háromszögű oromzattal lezárt, előreugró tornácrésszel. A főbejárat a tornácról nyílik, melyhez két oldalról hatszöges, faragott kőlépcsős feljáró vezet. Dongaboltozatos pincéje a tornác alól nyílik. Az épületet magas, kontyolt nyeregtető fedi. A kastélyban hat helyiség van, ezek, valamint a tornác süvegboltozattal vannak fedve. Előcsarnokát négyzetes téglával burkolták. A Káldyakat követően a kastélyt a Sümeghy, majd a Schwartz család birtokolta.

Káldy Miklós sírmléke az evangélikus temetőben

A volt Hirsch-féle kúria

A mai polgármesteri hivatal eredetileg a Takács, majd a Paulovich család birtokában volt. Őket követte a Hirsch család birtokosként. A klasszicista stílusú épület a XIX. század első felében épült. Eredeti homlokzatát időközben erősen átalakították.

A volt Szandtner-Györgypály kúria

A barokk stílusú, 1770 körül épített kúria földszintes, az utca felől magas lábazon áll, téglalap alakú, utcai homlokzatán enyhén előreugró középrizalittal. Az eredetileg a Szandtner család által épített kúria később a Klajtár, majd a Györgypály család tulajdonában volt. Déli, kerti homlokzatán régebben előlről és oldalról nyitott, boltozott árkád volt. Az utcai és oldalfalakat fehérre festett lizénák tagolták, sarkai legömbölyítettek. A lizénákat 1984-ben leverték. Az épület kétmenetű, az eredeti elrendezés szerint hét helyiségből állt. Ezeket újabban részben megosztották. A megye műemlékeit számba vevő forrás még említi a néhány szobában megmaradt teknőboltozatot és egy XIX. század végi cserépkályhát. Az egykori árkádos tornácot, valamint a pincét dongaboltozat fedi.

A római katolikus kápolna és harangtorony

A falu házai között álló, Klasszicista, XIX. század eleji, észak-nyugat - dél-kelet tájolású kápolna kétemeletes tornya a dél-keleti oldalon előreugrik. A torony korábban épült, mérete 2,84 X 2,85 méter. Magas lábazon álló legalsó szintjére kőlépcsők vezetnek. A harmadik szinten négy szegmentíves nyílás látható, felette egyszerű gúlisíak. A később hozzáépült kápolna ma 9,5 X 3,6 méter alapterületű, a két építmény csak falsíkokkal csatlakozik egymáshoz. Eredetileg a kápolna jóval rövidebb volt, bővítéskor korábbi alakját teljesen megváltoztatták.

A volt Nyáry kastély

A barokk jellegű, színvonalas főépületet a Nyáry család építtette 1750 körül. Az L alakú szárnyat már a Balás család építtette hozzá a XX. század elején. Ezt követően a Prónay család birtokolta, kiket a Schrecker család követett. A kastély régebbi része téglalap alaprajzú, egyemeletes, udvari és kerti homlokzatán enyhén előreugró középrizalitokkal. Az épület-együttes az emelet szintjéig érő, sima lábazattal készült. Az eredeti épületrészt lizénák, fálmezők, a szegmentíves ablakok vonalát követő szemöldökpárkányok, tagolt koronázó párkány, falsarok legömbölyítések és a rizalit felett címeres, háromszögű oromzat díszíti. Az újabb szárny ablakai felett már egyenes szemöldökpárkányok készültek, ezt nyeregtető, a főépületet manzárdtető fedi. A két épületrész harmonikusan illeszkedik egymáshoz. Dongaboltozatos pincéje túlnyúlik az épületen, a régebbi rész földszinti helyiségei fiókos donga-, az emeleti szobák teknőboltozatosak. Belsejét az utóbbi évtizedekben átalakították. Az épület sokáig adott helyet a helyi általános iskolának, ma üresen áll.

A római katolikus templom

Már az 1546. évi összeírásban találunk egy Damokos nevezetű papot Legénden, ki azonban az 1559. évi összeírás szerint megszökött a faluból. A római katolikus templom a XVII. században épült. Az egyhajós, torony nélküli, észak-kelt - dél-nyugat tájolású gótikus templom építése a megmaradt középkori részletei alapján a XV. századra tehető. Az 1725-ös és 1746-os Canonica Visitatiók romosnak írták le, 1769-ben átépítették. Az imahely a községen kívül, a Nógrádsápra vezető közút feletti kis gerincvégen épült. Egyszerű főhomlokzata háromszögű oromfallyal van lezárva, középen kis, gótikus ablakkal. A bejárat előtt igen széles és alacsony, romhányi homokkőből épített pillérek között lefedett előcsarnok helyezkedik el. Szentélye a hajótól keskenyebb, ennek észak-nyugati falához csatlakozik a sekrestye, mindkettő csúcsíves ablakkal van ellátva. A hajó kétszakaszos, a szentéllyel együtt csehboltozat fedi. A félköríves hevederek a falsíkhöz utólagosan, kötés nélkül hozzáépített pillérekre támaszkodnak. A diadalív is félköríves, a szentély dél-keleti falában élszedett, ugyancsak félköríves ülőfülke látható. Fa karzatát két kőpillér tartja.

Híres emberek

Farkas György ágostai evangélikus lelkész

Hrabovi /Nógrád megyei/ származású. 1735. október 5-től a vittenbergai egyetem hallgatója volt, honnét 1736. április 10. Göttingába ment. 1740. október 2-án Legénden ordináltatott papnak, később Lapujtőn a Mocsáry család házi lelkésze volt, hol 1776-ban meghalt. Munkái: 1. *Disquisitio philol. theologica de ritu inaugurationis apud Ebreos, speciatim summi Pontificis in adplicatione ad perfectissimum Pontificem Jesum Christum, Praeside I. F. Cotta. Göttingae, 1737.* 2. *De perfectione linguae Ebraicae quoad Syllabas,*

praeside Schwartzio, respondente... Göttingae, 1738. Catalogus Bibl. Fr. Com. Széchényi I. 350. Bartholomaeides, Memoriae Ungarorum 239. l.

Farkasinszky Lajos baloldali politikus.

Ózdon született 1925. augusztus 15-én. 1945-ben szerzett tanítói oklevelet Miskolcon, 1945-től tanított, 1947-ben Legénden az MKP helyi szervezetének elnöke. 1947-től az általános iskolai igazgatója. 1952-54-ben a Közoktatásügyi Minisztérium továbbképzési főosztályának munkatársa és a Központi Pedagógus Továbbképző Intézet adjunktusa. 1954-57-ben a kiskőrösi járási tanács elnöke, 1957-59-ben az MSZMP budapesti, VII. kerületi Bizottságának politikai munkatársa, 1959-1970 között Bp.-i Bizottságának politikai munkatársa, majd osztályvezető-helyettese. 1970-73-ban Budapest Főváros Tanácsa Pártbizottságának titkára, 1973-tól a Fővárosi Tanács elnökhelyettese, 1983-tól nyugalomba vonulásáig (1987) általános elnökhelyettese volt. Budapesten hunyt el 1988. szeptember 25-én.

Horváth Elek legéni földbirtokos.

A nógrádi ellenzék egyik vezetője. 1848-ban előbb a megye másod, majd még ugyan ezen évben első alispánjává választották, 1849. januárjában a császáriak letartóztatták, de hamarosan szabadon engedték. Ez után a legéni jószágán gazdálkodott haláláig. Forradalmi érdemeit 1861-ben jegyzőkönyvben örökítették meg.

Laváty János honvéd százados

1815-ben született Legénden. Volt tizedes mérnök Somogy megyében. 1833 és 1846 között a 32. gyalogezredben szolgált. 1848 nyarán a kaposvári nemzetőrzászlóalj századosává választották. Szeptemberben már a somogyi önkéntes nemzetőrök csapatában, a 4. dunántúli önkéntes nemzetőrzászlóaljban. E csapattesttel részt vett a Jellaèè elleni harcokban. Novembertől százados az előbbi zászlóaljból megalakult 46. honvédszászlóaljnál, a komáromi várőrségnél. 1848 végén fogságba esett. A szabadságharcot követően Königrätzbe internálták. A kiegyezéskor mérnökként dolgozott, később Kaposvár város törvényhatóságának tagja volt.

Pauliny-Tóth Zsigmond ágostai evangélikus lelkész

1750. február 15-én született Bényén. Tanult Pozsonyban és Győrben, 1776-ban a wittenbergai egyetemre iratkozott be. Hazaérkezve a báró Podmaniczky-családnál volt nevelő, azután lelkész volt Legénden. Mint Trencsénmegye dékánja és seniora halt meg 1831-ben. Több költeményét közölte a Tablic Poezie című gyűjteményében, Vácson 1806–1812, négy kötetben. Legfőbb munkája: Slabikar. Pozsony, 1804., 1824. és 1836. (Tót ábécé és olvasókönyv leányok számára).

Felhasznált irodalom:

Bona Gábor: Kossuth Lajos kapitányai, Zrínyi Kiadó, Budapest, 1988.

Dr. Borovszky Samu: /szerk/ Nógrád vármegye, Országos Monográfia Társaság, Budapest, 1911.

Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára, Pesten, 1851.

Káldy_nagy Gyula: A budai szandzsák 1546-1590. évi összeírásai, Budapest, 1985.

Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.

Mocsáry Antal: Nemes Nógrád Vármegyének Historiái, Geographiai, és Statistikai Esmertetése, Pesten, 1820.

Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendbeli táblákkal, Pest, 1857.

Nógrád megye története I-IV. Salgótarján.

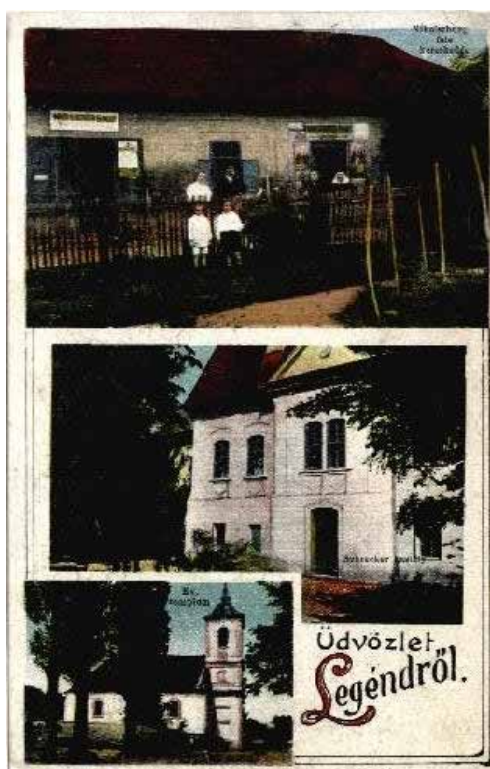
Oborni Teréz: Nógrád vármegye népoktatása 1770 1772 között, Nógrád Megyei Múzeumok évkönyve, Salgótarján, 1991.

Dr. Pacséri Károly: Nógrád vármegye népoktatásának története, Balassagyarmat, 1900.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái, Budapest, 1897.

Szomszéd András: Süvegemen nemzetiszín rózsája, Salgótarján, 1999.

Zólyomi József: A Nógrád megyei szlovákok, A Nógrád Megyei Múzeum Évkönyve, Salgótarján, 1983.

Legéndi képeslapok

Egy szép falusi porta

Millenniumi emlékoszlop

A legéindi asszonykórus 2006-ban

Az I. és II. világháború emlékműve

Legéni dudás 1930-ból

GÁRDUS IMRE

Beszél a csavargó

Szeretném felhívni magamra a figyelmet. Már az anyám sem figyelt rám soha. Emlékszem, hogy hazavihettem én ötöst, vagy egyest, egykedvűen írta alá az ellenőrzőmet. Tudta, hogy máskor majd kijavítom. Elvégre nem vagyok buta. Én pedig kijavítottam. Aztán lerontottam. A tanulás?

Nem szerettem tanulni. Ma sem szeretek. A tudást szeretem. Persze, hogy elérjek dolgokat, meg kellett magam erőszakolni. Sokszor. Képzeltetek el egy vézna csiripiszli kölyköt, aki kivisített a karénekből is. Eljárt a tanár nénihez is énekelni, mert a tanár néni kórusdalokat írt otthon. Én voltam az egyetlen fiú. Lányosítottak. Otthon pontosan fél kilenckor le kellett feküdni, és az éneklést abbahagyni, és a leckeírást is befejezni, ami nem leckeírás volt, hanem ábrándozás a semmiről. A semmire pedig nagyon jó történeteket lehetett varázsolni. Csodálatos hazugságok voltak, és be nem állt a szám. Kinevettek. A barátaim is, meg mindenki. Egy igazi barátom volt, Cilinke. Ő mindent elhitt. Tudom, hogy semmit sem hitt el, és mégis mindenre bólogatott, és érdekelte. Az első cigarettát is együtt szívtuk el. Nekem például az volt az utolsó is. Cilinke ma már igazi dohányos, és például ő olvassa el az összes írásomat. (Eleinte a történeteimbe is belejavított. Pl. az összes anyut lecserélte anyámra.) Egy hétnél hosszabb idő nem telt el nélküle. Talán csak nyaraláskor. Amikor táborból hazatértem, akkor elmentem hozzá, és elmeséltem az első csókot is. Azt is elmeséltem, amikor a legjobb barát-nője az ölembe ült az osztálykiránduláson. Katin nem volt bugyi. Cilinke akkor hónapokig nem engedett be magához. Még szanatóriumban is volt. A szalagavató után nem mertem hazamenni. Körbejártuk a tanárokat, és sokat ittunk. Tudtam, ha ha-

zamegyek részegen, akkor abba anyám tönkremegy. Hajnali háromkor zörgettem meg Cilinke ablakát. Nagyon sokáig tartott, amíg odavonszolta magát tolószék nélkül az ablakhoz. Nem küldött el. Együtt bögtünk virradatig, és megfogadtuk egymásnak, hogy ez a barátság életünk végéig tart. Hogy ő nem lány, és én nem vagyok fiú. Mi inkább testvérek vagyunk. Jött a katonaság. Levelek jöttek-mentek. Ha valami baromságot csináltam, akkor fekvőtámaszokért kaptam meg a levelét. Ha megszőktem, akkor ő volt, aki visszazavart, hogy legyek férfi, és bírjam ki. Még Katinak is megbocsátott. Még azt is megtette, hogy elcsalta a Kati szüleit otthonról a leszerelésem napján, és igazán nagy murit csaptunk a prűd öregek nélkül. Jött az egyetlenem. Egy év után kirúgtak. Segédmunkás, piacozós, rakodó voltam sofőrök mellett. Hat évig kujtorogtam a világban. Még Ausztráliában is jártam. Most mégis itt vagyok. Cilinke pedig már beszélni sem tud. Ujjaival bök a billentyűkre. Néz azokkal a nagy szemével, és én ma sem tudom, hogy mit vettem el tőle, vagy mit adok neki. Csak annyit tudok, hogy egy barátság nem múlik el. Mit is jelent a barátság, vagy mi az a szerelem? Az a fiatal kölyök, suhanc, meg sorba a felnőtté válás összes állomása arról szólt, hogy valami olyasfélét kergettem, ami sohasem lehettem, vagy értelmetlen volt. Cilinke nem lehetett nő, én nem lehettem okos, és nem tudtam megszokni külhonban sem. Nem az voltam, akit a csavargás élménye vonz. A hazatérésem járt állandóan az agyam. Elmondani Katinak, meg Cilinkének, hogy milyen a világ. Amikor Canberrában börtönbe csuktak a drog miatt, ezerszer elátkoztam a mindenkinek megfélelni akaró énemet. Bólintottam mindenre, és mindent aláírtam, mert alig értettem pár szót angolul. A francia lány, akivel orosz meg német szavakkal kommunikáltam, szóval nem merte elmondani, hogy miért utasítanak ki az országból. Vagy még ő sem tudta. Ővele is egy kupi előtt ismerkedtem meg. Állítólag megszőkött. Belegyömöszölte a szatyrát a hátizsákom-

ba, és mutatta, hogy merre fussunk. Persze, hogy én voltam a hülye. Mentem. Koszos hotelszobákban kereste az örömet egész éjjel, hát hogyan mentem volna pudli módjára utána. Vagyis nem pudli, hanem valami kóbor korcs, akit megsimogatsz az úton, és máris megvan az életre szóló összhang. És hogy összefolynak az élmények. Valami követségi közbenjárásra engedtek el, és Claire, - végre a neve is eszembe jutott a lánynak..... – el tudta érni a vörös nyomozónál, hogy elengedtek. Kitoloncolás lett a kirándulásból. Claire a hajón halt meg India felé. Szinte a karjaim között. Szerelem. Azóta nem merem kimondani másnak ezt a szót. Je t'aime... Leolvastam a szájáról. Olyan volt, mintha nem is velem történe. A ferde szemű doki belém nyomott egy injekciót, és bezártak egy kabinba. Ennivalót hoztak időnként, és el is vitték. Még arra sem emlékszem, hogy wc-re kimentem, vagy hogy hány napig tartott az út. A hajóból egy kórházba kerültem, ahol egy szakállas fehér orvos járt be hozzám. Az ablakon rács volt. Az első konkrét dolog, amire emlékszem, hogy a doki annyit mondott, hogy a kurva anyámat. Azt ő sem tudta, hogy magyar vagyok. Clarie miatt mindenki azt hitte, hogy én is francia lehetek. Egy amerikai fazon - ő is magyarnak született, de belül már kiégett - felrakatott egy másik hajóra, és azzal jutottam el Olaszországba. Ott meg törökök loptak át a jugókhoz, meg a magyar határon. Hogy ki miért segített, és hogy az Isten vigyázott rám, vagy csak szerencsés vagyok, azt máig sem tudom. Vajon miért van az, hogy egyes emlékek olyan élesen maradnak meg, mások meg teljesen köddé válnak? Éjjel, ha felébredek, még ma is órákig tudok sírni Claire emlékén, de az arca már nincs előttem. Tudom, hogy a Csillagszeműt - talán Jutka, vagy Janka lehetett - az erdélyi lányt úgy űztem el magam mellől, mintha pénzt kért volna a szeretkezésért, s Katival sem tudtam többé együtt lenni. Vajon engem büntetett a sors, hogy Cilinkét is így kaptam vissza? Tudom, hogy a világ középpontja csak magamnak vagyok én, és Cilinkének ő

magam. Egyszerűen ízléstelen a saját bajomnak látni a másik ember leépülését. Ennyire önző minden ember? Anyám könnyeit észre sem vettem, amikor hazajöttem. Úgy mentem a konyhába vacsorázni, mintha csak munkából érkeztem volna vissza. Ez is én vagyok. A korosztályom már gyárakat igazgat, boltot vezet, vagy elvonókúrán kezelteti a családja. Én meg egy fél évig laktam Gabi néninél, és megörököltém tőle azt a másfél szobát, amit nem érzek a sajátomnak. Az öreg bútorokat elvittem a rokonoknak, a lottó négyesemből kijött a festés, és kibontattam a konyhaablakot. Csináltunk egy ajtót, amin keresztül Cilinkét be tudják tolni hozzám a szociális otthonból Feri bácsiék. A nagyobbik szobában sikerült egy jó kis műtermet berendezni. Az éjszakákat ott festegetem és agyagozom át. A szobrocskáim és a festmények is egyetlen arc vonásait keresik. Talán Cilinke az, aki tudja ezt, és érzi is. Tegnap este, mielőtt hazatolták a gépbe belepötyögte:

A LÁNY NEM ÉN VAGYOK.

Csupa nagybetűvel. Kínos percek jöttek. Rá kellett jönnöm, hogy nem csak az én életemhez kellene hazugságok. Cilinke hazugságai sem nekem szólnak, mint az enyém is magamnak. Az élet elviseléséhez kell a jótékony homály, és hogy legyen egy isten. Kell a megfoghatatlanság, az illúzió, hogy mindennél van jobb, és azt a pillanatot kell csak elviselni, meg még egy kicsit. Tegnap éjjel megszületett a semmi szobra. Tudtam, hogy benne van az agyagban, mint a szavakban, és az érzésekben is. Találomra húzogattam a kezem az agyagon, és az alaktalanságát lyukakkal próbáltam torzítani. Bevallom, részeg is voltam. Kinyitottam az aszúborot, amit 4 éve őrzök és pakolgotok a lakásban. A tudattól akartam megszabadulni? Nem igazán. Inkább arra a repülésre vágytam, amit a kiéhezett szervezet érez. Végre megtudtam, hogy Clarie valóságát Cilinke adja. Az emlék is összemosódott volna már. Lepergett a hétvégi találkozás, amikor az otthonból négyen jöttek el a műtermembe. Négy sérült ember, akik között nem volt ott a testben jelen Cilinke.

Cilinke. Kiosztottam a teát, majd elmene-
kültem a lakásból. Belül üvöltött az a
senki, aki én vagyok, hogy miért ez a négy
nyomorék? Belül nincsenek szép szavak.
Nincsenek tiszteletkörök, csak egy bezárt
vadállat volt, aki szinte felrobbant az érzés-
től, hogy ott van négy ép egészséges elme
bezárva egy rosszul összerakott testbe, és
nem tudok rajta segíteni. Hogy sem hatal-
mam, sem tehetségem nincs a természetben.
Hogy az istent tökéletesnek látni is csak
hazugság. A sok kicsi isten, akit én belelá-
tok az emberekbe, most elesett ember
jelmezt kapott. Észre kellett vennem, hogy
ez a jelmez végleges. Nem téphető le ez a
farsangi gúnya. Tegnap Cilinkét úgy fo-
gadtam, hogy lesütöttem a szemem, amikor
megérkezett. Először közöltem vele egy
festményen a szépséget és a hibát. A képen
egy szép arcú nő ült egy széken, mellette
mankója, és egy műláb. Jobb keze kö-
nyöknél végződik, baljában egy fényképet
tart a gyermekkoráról. A képe elején fekvő
füzetre felírtam nyomtatott betűkkel:

A LÁNY NEM ÉN VAGYOK

Beköltözött azóta mindennapjaimba is.
Krumplipucolásakor hallom, festés közben
látom. Akkor is, ha az alkotás feszültsége
majd szétvet, s elalvás előtt is. A hajdan
oly ölelni való párnám is kis rongykupac
lett tollal a belsejében. Olyan kicsi lett a
világ. Olyan aprók a távolságok. Hogy
Sopronban, vagy Debrecenben nyitom ki a
szemem, már megszoktam. A vonat körbe-
fog, de nem több egy zokninál, vagy
trikónál. Naponta újra és újra belebújok,
vagy nem is veszem fel. Mozgás és zokni
nélkül is létezik élet. Barátság nélkül is van
létezés. Papír, toll, és számítógép nélkül is
megvagyunk. Csak az érintés hiányába
pusztulunk bele. Lerombol, ha egy kórház-
ba nem engednek be, mert járvány van.
Kőmosolyt varázsol, ha a valakit más si-
mogathatja. Remegek, ha a vonaton
mellettem mosolygó valakihez végre hoz-
záérhetek, mert lesegítem a táskáját a

csomagtartóról. Egy emléket nem lehet
megsimogatni. A halottainkat, a régi énün-
ket együtt hagytuk ott a vonaton. Minden
nap másik városba érkezünk. Debrecen,
Nyíregyháza, Miskolc...

Gyerekkoromban úgy képzeltem el, hogy
egyszer valakivel együtt szállok le egy vo-
natról, és kézen fogva megyünk valahová.
Ma már tudom, hogy Cilinke fog jönni
hozzám, és hogy a semmi agyagszobrát
nem magyarázhatom meg senkinek. Fájd-
almat okozhatok a kontraszttal. Nem
beszélhet egy kép a tegnapról és a máról
egyszerre, és Cilinke is csak kettőnknek
Cilinke. Négy toloszék valamelyikében
ülve már csak egy szép arc az elgyötörtek
között, és egy kényszer, hogy ki kell szel-
lőztetnem a füstöt. Estére pedig előhúzni
pár régi fényképet a Sötétkapuról****, és
folytatni azt a vásznat, amin pár hónapja a
részletektől szépül az a szeplős lány. Most
őt akarom megrajzolni.

**** Sötétkapu: Miskolc főutcáján egy
ismert öreg belvárosi épület

Énok VI. (olaj, fa)

Kovács Károly

Apu bement Tapolcára

Szénaillatú nyarakra emlékszem, mikor
meztelen talpam körül tücsök ciripelt,
eperfa alá feküdtünk hűsölni,
míg apa a napon biciglit szerelt.

Délután mindig eláztunk, aztán
tapostuk a pocsolyát szaporán,
fagyaltot kaptunk és azon vitatkoztunk
ki bírja levegő nélkül tovább.

Később, sokra rá, minden megváltozott,
apa azt mondta; felnőttemek,
mi csóváltuk fejünket egyre, de valóban
olyan eső később már nem esett.

Ma újra érzem a széna illatát, és
unokám kezét fogom,
ki boldogan rohan ennek a nyárnak,
és én csak álmodom.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Érted csobog a szó

hallgasd csendben
hogy megszeppen
milyen hallatlan
és mily halhatatlan
a szó
a szó
a szó

milyen a színe
a hangsora
a visszhangja
íze és zamata
s lebbenő illata
amikor medrét cselló
futam adja
folyásának partját
s partján a habját
pianino veri magasra
és csobog és csobog
a hárfákról
és bugyog és bugyog
minden szótő
és tenger-csillámlások
a toldalékok

fúvósok rajzolják
a hátteret
óh ti szótövek
hangjaitok szivárvány
s rajtatok sziporkáznak
a képzők és ragok
füleitekbe aggatott
egyéb toldatok

és cimbalomhangok
és vihar előtti
üstdob szólók rengenek
kürtök hívnak tengert
dobok peregnék
mert jönnek a hegedűk
és a vonósok hada
majd a fagottok
és belőlük a gondolatok
alájuk fővenyként
virtuóz zongorajáték

és fényzuhataggá ömlesztik
a díszített szavakat
azok meg párokká
vagy buján összeolvadnak
múzsza-fogant sugárzó
sorrendbe folynak
rád és rám várnak ...várnak

hangolnak a megszólalásra
a szellem a gondolat
a hang a szó és a mondat
írók és költők csodáivá
az elolvasásra az előadásra
isteni meghallgattatásra

(2006.)

Csendélet (olaj, vászon)

S. Varga Ilona A. Lion

Szobor

Eldugott, szürkefényû kis sarokban állt, mellette mindkét oldalon szenteltvíz-tartó. Az egyiknek csorba volt a felső széle, bennük mohavonta csík jelezte, meddig szokták tölteni az áldott materiából. Hogy mitől szentelt? Hát, ezt senki sem tudta megmondani. Persze tudvalévő, hogy rituálék során lesz a csapvízből szentelt víz, melyet szenteltvíznek neveznek. Lenorát ez nem gondolkodtatta el. Apró, reszkető ujjait belemártotta, kenetteljes arccal keresztet vetett, és botja segítségével térdre ereszkedett a Mária-szobor előtt. Minden kedden reggel eljött a templomba. Gondosan zsebébe tette az ötforintost, tépett egy szál virágot a kertben, lehetőleg mindig másfélét, s eltiptegett Mária elé. Benedek kórházban feküdt, mikor megfogadta, ha Szűzmária meggyógyítja őt, minden héten lerója háláját.

Öt éve ennek. Benedek apó még két évet élt. Lenora azóta is minden kedden megérkezik. Telente – otthon nevelt – kis ciklámenzalakat hozott az ablakból, tavasztól őszig azonban a kert virágaiból. Parányi testén fekete kabátkát viselt, ritkás haját szürkemintás kendő fedte. Remegő kezével olykor visszasimított egy-egy elszabadult tincsecskét, s lehajtott fővel, imára kulcsolt kézzel hálaadó könyörgésbe fogott. Ajka feletti pihéin gyöngyözni kezdtek az áldott izgalom apró izzadság-cseppjei. Teljes átéléssel duruzsolta imáját. Sosem csendben, hangtalanul, mindig susogó hangon szólt a Szűzhöz. Három éve ugyanazt a rövidke imát mormolta: „Áldott Szűzanyám, ki megsegítetted uramat, most segíts meg engem is! Hiányzik. Sok már nélküle a lét. Vigyél el hozzám! Tudom, vár engem. Kérlek, asszonyok védőszentje, nyújtsd ki kezedet, segíts a mennyei oltár elé, hogy ott újra egyesüljünk, s együtt maradhassunk az idők végeztéig. Ámen.”

Elővette a virágszálat, és úgy helyezte a szobor lábához, mintha csak egy parányi, törékeny lehetet szeretett volna ott megállítani. Apró, mindig könnyes szemei felkúsztak a hideg kőszobor üreges tekintéig, s mélyen belenézett. Ma is hidegen pillantott vissza rá. Hajlott háttal tipegett a perselyig, beleejtette a gondosan kikészített ötforintost, visszalépkedett a mohos csíkhöz, beleérintette ujjait s keresztet vetett. Lassan elhagyta a templomot. Közeledett a húsvét. Talán most lesz látogatója. Már nagyon nehezen viselte az egyedüllétet. Egyetlen fia disszidensként bolyongott át az Újvilágba, nem sokat hallott felőle. Ha nem jött volna negyedévente egy postai csekk némi támogatással, már talán nem is tudná, él-e, avagy hal. Három levélke és a csekkek évente. Ennyi volt fiával a kapcsolat. Benedekre vágyott. Zsörtölődő hangjára, szúrós bajuszára, hajlott járására, a bűdös csibuk szagára, a reggel mindig gyűrött párnájára. Nehezen morzsolódtak a napok. Néhány tyúk, a szomszéd kisfiú, akire naponta két órát vigyázott, a kis virágoskert és az öreg rádió. Ez töltötte ki életét. Lacikára sem a pénzért vigyázott, hanem, hogy legyen kihez szólni, legyen kiért buktát sütni, almát reszelni. És a keddekért. A kedd reggeli miséért, a Mária szoborért. Az imáért. Az ő imájáért. Egy napos nyári kedd reggelen megint útjára indult. Kis kenyervevirágot rejtve zsebébe, mellé az ötöst, tipegve és furcsa fáradsággal szívében felkaptatott a kis templomhoz. A szürke fénybe apró ezüstös vonalakat rajzoltak az ablaktáblán beszűrődő portáncos napsugarak. Az ajtó mellett kőműves javítgatta a csorba küszöböt. Bólintott az öregasszonynak, majd tovább folytatta dolgát. A mise kezdésére el kell készülnie. Lenora keresztet vetett, térdre ereszkedett s belefogott imájába. De ma félbeszakította... s felnézett a szoborra. Egy kósza napsugár kéredzkedett le a falon, egészen a Szent köré. A fényben remegő porszemek sűrű tánca inkább pajkossá varázsolta a kőalakot, szinte meg-megremegtetve fátyolát, ruháját. A fénynyaláb a fej mögé kúszott, s lassan áttetszővé varázsolta a

márványt, a faragott arcban futó márvány-
erezet lüktetni látszott. Szemürege megtelt
laposan kúszó fénysugárral, s a fehér már-
vány minden apró üledéke ott csillogott,
villódzott, s reszkető sugárral fonódott bele
a feltekintő fáradt szempárba. Lenora szí-
vében megdobbant valami. Kiemelte
zsebéből a kis virágot, tenyerébe fogta, s
csendesen hozzáérintette ajkát. De nem
tette le a napszínű kis csodát, hanem ujjai
közé fonta szorosán, összekulcsolta erezett
kezzeit, melyek szinte oly áttetszők voltak,
mint a márványarc. Fejét lehajtotta, s egy
könnycseppel szentelte meg a
kenyerkevirágot. Fájt a térdelés, fájt az
ittlét, fájt a magányosan látott fényes kis
csoda. A szobor lépcsőjén térdelésből
ülésbe gördült. Görnyedt háttal hajolt kezé-
re, a virágra. A kőműves befejezte a
munkáját, s felzengett a mise orgonaszava.
Lenora csendesen kuporgott tovább a szo-
bor lépcsőjén. Szemeit a virágba temetve,
lelkében már egy másik dimenzióval is-
merkedve ült tovább a Szent előtt. Apró
alakja csak a sekrestyésnek tűnt fel, aki az
alkonyi órában, az esti mise után készült
bezárni a templomajtót. Megérintette vál-
lát, s a kendős fej rábukott a gondosan érte
nyúló, óvatos kézre. Az utolsó ötforintos
pedig immár mindörökre ott lapult a zse-
bében...

2004. március 1.

Énok VII. (olaj, fa)

AUDITOR

Szávai Attila írása

Vébé

A nyár nehéz e pillanatban, önfeledt, dühöngő, szennyes és ragacsos. A nagyváros kis utcáiban vastagon ömlik szét a pára, melyet emberi kipárolgások, az olvadó aszfalt bugyborgó kínlődása, az alsóközéposztály szűk konyháiból terjengő kávé- és ételszag okoznak. Egészen három emelet magasságig, onnan felhígul, olyan, mint egy könnyű fröccs, valami ócska borból. A légtér magasabb, még szobahőmérsékletű rétegeiből a város egy rakás eldobált játékhoz hasonlít, amik megdagadtak a nyárban. Hőtágul most élő és élettelen. Ki vagyunk téve valami ősi szenvedélynek, mely kénye-kedve szerint viseli gondunkat. Nem tehetünk ellene semmit.

Néhány órával ezelőtt a szintén hőtáguló időjós, aki úgy néz ki, mint valami pop-próféta, (úgy is becézhetnénk: popsi) termete karcsú, óvatosan sportosított, de a társkereső mondatai adatai szerint még átlagos testalkatú, szóra nyitotta száját a mélyen szennyezett kereskedelmi csatornák egyikén. Karcsú nyárról beszélt karcsú mondatokban. Majd fellépése után bekapcsolta a klímaberendezést barlangjában.

A mérközésen szintén karcsú és sportos testfelépítésű, ideológiai és pártpolitikai tekintetben focista (nem drágám, nem focialista) férfiak szaladnak egy labda után erősen izzadva. Mindezt egy ordításra nyíló szájról mintázott építészeti diadal zöld gyeplő torkában. A népes közönség szintén erősen izzad, ami nem nagyon érdekli. Továbbá ordít, mert helyzet van. Az ember gyakran ordít, ha helyzet van itt is és az élet más történései közepett is. Néha némán teszi mindezt, hang nélkül, magában és néha ez sokkal hangosabb, mint a hangokkal megfogalmazott. Helyzet van, a tömeg ordít torkaszakadtából, literszám folyik a nyál a több tízezres tömeg ajkai közül. A tévénezők meggyőződhetnek a világ fogorvosainak tehetségéről és fantáziájáról.

Az átlagos képességű, szerény, szakmájában megfontolt és szakszerű fotóriporternek is eszébe jut munka közben: a közös ügy érdekében egészen elképesztő mennyiségű indulat és szenvedély szabadul, robban fel a tömegben. „Közös ügy. Szenvedély.” Ezek ismétlődnek most a fotóriporter eszméletében, miközben leste mutat a partjelző és ezért a bűnbeesett játékos leltárba veszi a figyelmes zászlóseiber rokonságának női tagjait és azok lehetséges foglalkozásait. A fényképező elsül. Exponál. A fotóriporter, mint minden mostani vébé-mecszen, ezen is jelentős mennyiségben süti el a masinát, digitalizálja a pillanatot és reméli, minél több használható felvétel bekerül majd az öt foglalkoztató lapba. Miután egy gyorsan mozgó labda miatt fedezékbe vonul a pályát szegélyező reklámhordozó mögé, még eszébe jut: fényképezni nagyon is emberi. Emberi és életszerű. Az ember élete során fotomasinák nélkül is számtalan felvételt készít. Aztán a rosszul sikerült képek, a satnyák, a silányak és selejtek a kukába kerülnek jó esetben. Viszont a jól eltaláltak, az ügyes kompozícióval és tartalommal bírók megmaradnak, hogy aztán langyos fényű őszi estéken kiemelkedjenek az emlékezet ködéből. Ilyenkor egy jó pohár borral segíteni lehet a képek felbontásán, kortyonként hatványozódnak a megapixelk, élesednek a színek.

A veszély elmúlt, bedobás, majd hosszú szöketetés. Nem a szerájból. Azok az idők már elmúltak. Gáncsol, hempereg, sípol, színes lapot magasra mutat, anyázás, sípszó, szabadrúg, kivéd, kirúg. A fotóriporter most a mellette kuporgó kollégájával társalog. Bajtársak ők ebben a lövészárookban, a média fedezékében. Kicsit beszélgetnek, egymás gépét mustrálják, számokat és adatokat mondanak, elismerően bólogatnak. Vigyázatok fiúk! A csataterén roham közeleg, ideje csőre tölteni az objektíveket. A fotóriporter még gyorsan megjegyzi, hogy a múltkor kifejezetten tetszett neki a részéről soha sem hallott himnusza Ghána országának. Közben már tüzel. Gól. A tömeg ordít.

SPROK ANDREA

Verőcemaros, avagy Verőce és Kismaros

A festői szépségű település a Dunakanyarban, a Börzsöny lábánál fekszik. A neve időről időre, az éppen aktuális vezetőségnek köszönhetően hol Verőcemaros volt, hol szétváltak, és Verőce, illetve Kismaros lett. Jelenleg a két falu békésen megférve egymás mellett külön-külön nevet visel, s külön hivatalrendszerrel rendelkezik, de ettől függetlenül máig megmaradt bizonyos részeknek az átfedése.

S akkor most lássuk, mi a helyzet ***Verőcével...***

Dunakanyarban fekvő településről lévén szó, története az őskorban kezdődött. Magán viseli a római, illetve a kelta kultúra jegyeit. A honfoglalás idején magyarok telepedtek le a vidéken, de az Árpád kori királyoknak is igen kedvelt helye volt. A neve is jelzi ezt az időszakot, hisz „kapu”-t jelent. A Börzsöny kapuját.

Mátyás király „nyomait” ma is őrzí a falu, hisz az általa ültetett tölgyfa jelenleg az Expressz tábor területén található. (A tábor Kismarosról közelíthető meg, ámbar Verőcéhez tartozik, közel 300 férőhelyes, s a Verőce szeli keresztül. Kiváló hely akár kisebb csoportoknak is az üdülésre, vagy iskolai táborozásokhoz. Kőépület, faházak, sátorozási lehetőség, sportpályák, medence is tartozik hozzá.) A falu legvirágzóbb időszakát a XV. században élte, mikor mezővárosként működött. A török megszállás alatt, a tizenöt éves háború egyik színhelyéül is szolgált, Miksa főherceg csapatai arattak itt sikert Mohamed török basa ellen, 1597-ben. A falu a helyi adottságokat kihasználva szőlőtermesztéssel foglalkozott, melynek a XIX. század végén lezajló szőlőpusztulás jelentette a végét. Ekkorra megnőtt a környező városok befolyásoltsága is, így már önállóan nem tudtak érvényesülni. Ezt a tendenciát a felbukkanó, és egyre növekvő nyaralóvendég létszám törte meg. A mai napig ez jelenti a

falú fő megélhetését, hisz a helyben termelt zöldségek, gyümölcsök, a tej és baromfi-termékek felvevő piacot találtak. Ettől kezdve épült panzió, étterem, pizzeria és még sok kisebb üzlet, mely munkalehetőséget teremtett az itt élőknek. A falu jelenleg ismét a fellendülés időszakában van, mely remélhetőleg töretlen lesz az elkövetkezendő évek során is.

De tekintsünk be ***Kismaros*** történetébe is:

A környék kedvező földrajzi adottságainak köszönhetően valószínűleg már az őskorban is lakott volt, bár a tárgyi bizonyítékok, mint a római gladiátorkardok, a népvándorlás és a kereszties hadjárat idejéből származó fegyverek és szerszámok egy kissé későbbi időszakot jelölnek meg.

A XVIII. században hazánkban nagyarányú elnéptelenedés volt jellemző, részben a Rákóczi szabadságharcnak, részben a török megszállásnak köszönhetően. Ezt a folyamatot megállítandó Kollonich esztergomi érsek dolgozott ki telepítési tervet, az akkor uralkodó III. Károly, illetve Mária Terézia megbízásából. Az új lakók német területről érkeztek, 1729-1732 között. A község neve (Kismaros) minden valószínűség szerint a szomszédos Marostól származik, mely ezek után Nagymarosra változott. (A szó latin eredetű „Mures” szóból alakulhatott ki, jelentése vízparti település)

A letelepedést segítette, hogy az ide érkezők földet és hatévi adómentességet kaptak. Az újonnan érkezők a kapott földekből éltek olyan színvonalon, hogy később az otthonmaradt családtagokat is maguk után hívhatták. Így indult el a második bevándorlási hullám 1769-71 között.

Az 1700-as évekre már megközelítőleg 250 főt számlált a település lakossága. Ekkorra kialakult a kétsoros főutca, illetve a környékre jellemző szőlőtermesztő gazdálkodás jellegzetes képe, a pincesor. A lakosság összefogásából épült fel az egyhájos, homloktornyú templom.

A település zárt etnikumot alkotott, idegent nem engedtek be maguk közé. Ez kihatott a falu erkölcsére, anyanyelvére, szokásaira és vallására, melyet egészen a XX. század elejéig megőriztek.

Az 1800-as évekre a falu már teljesen önelátóvá vált. Létrejött egy szűk iparos réteg, mely a falu igényeit elégítette ki, de továbbra is a mezőgazdaság, a szőlő- és egyéb gyümölcsstermesztés volt a meghatározó. A század végére a gazdák már Bécsbe vitték a megtermelt szőlőt és barackot. Ez nagy előrelépést jelentett a falunak, de a fejlődésnek az I. világháború véget vetett.

Az 1920-as évektől kezdődően többen a városokba, főleg Budapestre kezdtek dolgozni járni. Egyre inkább megsaporodtak a vegyes házasságok, a zárt közösség már nem volt „életképes”. Lassan megkezdődött az addig német nevek magyarosítása is. A második világháború megrázkódtatásainak következményeként a falubéliek végleg felhagytak az eredeti német nyelv használatával.

A háború utáni időszakban a falubéliek folytatták mindennapjaikat, de a földművelés háttérbe szorult, s a szőlő helyett (aminek nagy részét a szőlővész amúgy is elpusztította) a málnatermesztés került előtérbe.

1976-ban a falu elvesztette önállóságát, s közigazgatásilag a szomszédos faluhoz, Verőcéhez csatolták, neve ekkortájt változik Verőcemarossá. A „szabadságát” csak 1990-ben kapta vissza, mikor ismét önálló közigazgatású területté lett.

Ettől kezdve rohamos fejlődésnek indult, hisz 1992-ben átadták a Sportcsarnokot, 1996-ban a környéken elsőként kialakították a vezeték nélküli telefonhálózatot, 1997-ben befejeződött a gázvezetékek kiépítése, felavatták az új rendszerű MÁV gyalogos-felüljárót, s még ugyanebben az évben megkezdték a szennyvízcsatornahálózat kiépítését, s a Duna partján végigfutó kerékpárút is kiépült.

Miután a falu központjában található a Királyréti Erdei Vasút induló állomása, ahonnan a piros kisvonat szállítja az utasokat a mesés vidéken keresztül Királyrétre, turisztikailag is a környék központja. A Börzsöny egyik gyöngyszeme ez a térség, hisz rengeteg turistaút indul Királyrétről, melyet Kismaroson át lehet megközelíteni. Vasútvonal is innen indul a főváros, illetve Vác felé, így e tekintetben magához vonzza a környező településekről az embereket. Alig hat kilométer Nagymaros, ahonnan komppal közelíthető meg a Visegrádi vár.

A környéken közel s távol rengeteg látnivaló akad, melyről a későbbiekben még bővebben szót ejtek.... Kóspallag, Nógrád, Királyrét, Nagyhideg-hegy, Csóványos, Kemence, Diósjenő, Ipoly–Erdő Rt..... Szép időt, és jó kirándulást!

(Új sorozattal jelentkezik Sprok Andrea, aki az említett településeket sorra bemutatja majd lapunk hasábjain. Fogadják, s olvassák szeretettel. A Szerk.)

Jókai-díj Alapító okirat

A
Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület
(Rév-Komárom, Komárno, Csapó utca 2., Szlovákia)
és a
Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága
(1134 Budapest, Gidófalvy út 29., Magyarország)

továbbiakban „alapítók”

a mai napon megállapodtak abban, hogy a névadó Jókai Mór és az ötletgazda Dr. Ing. Szénássy Árpád, a Magyar Kultúra Lovagja emléke előtt tisztelegve megalapítják a Jókai-díjat.

A Jókai-díj elnyerésének módja:

1. A Jókai-díj elnyerése érdekében az alapítók évente változó témában nemzetközi prózairó pályázatot – szépirodalmi írás, tanulmány – hirdetnek, melynek értékelésére önnállóan kerül sor.
2. A legmagasabb értékelést kapott pályázók közül a legjobbnak ítélt pályázó nyeri el a Jókai-díjat. A díjből évente egy kerül kiadásra.

A pályázat kiírása:

1. A pályázat kiírására a 2006-os évben július hónapban kerül sor, s ezt követően minden évben a díjátadás napján, október 31. határidővel.
2. A pályázatot Szlovákiában a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület, Magyarországon a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága, s kapcsolatrendszerüknek megfelelően külföldön mindkét alapító egyidőben hirdeti meg.
3. A pályaművek terjedelme korlátozott. Egy mű nem haladhatja meg a 25 A4-es oldalt, 12-es betűmérettel és normál sortávolsággal.
4. A pályázatokat egy nyomtatott példányban és digitális formátumban (floppy vagy CD) kell benyújtani az alapítók címére.
5. A pályázatokat az öttagú Bíráló Bizottság értékeli, amelybe az alapító szervezetek 2-2 tagot jelölnek, ez egészül ki egy közösen kiválasztott személlyel. Jelentősebb mennyiségű pályázat esetén felkérhetnek külső közreműködő szakértőket.

A díj átadása:

1. A pályázat díjátadására ünnepélyes keretek között Rév-Komáromban kerül sor Jókai Mór születésnapján, február 18-án, illetőleg külön döntés alapján az ezt követő napokban. A rendezvény főrendezője a Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület.
2. A Jókai-díj tárgyasult formája Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett festett gipszmásolata, melynek elkészítéséről és ennek költségeiről a Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága gondoskodik.
3. A Jókai-díjat elnyerő pályázó 30 000,- Sk (harmincezer szlovák korona) pénzjutalomban részesül.

Különfélék:

1. Amennyiben ennek pénzügyi fedezete rendelkezésre áll, a pályázatra érkezett, arra érdemes írásokból az alapítók együttműködésével egy évkönyv kiadására is sor kerül.
2. A Jókai-díjat elnyert pályázó három éven belül nem nyerheti el újból a díjat, írása viszont szerepelhet az évkönyvben.
3. Az Alapító okiratban foglaltakat az alapítók közös megegyezés után írásban jogosultak módosítani.

Rév-Komárom, 2006. június 23.

Alapítók:

1. A Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület részéről:

.....
Dr. Szénássy Zoltán, elnök
tiszteletbeli elnök

.....
Dr. Keszegh Margit
elnök

.....
Ing. Langschádl István
alelnök

2. A Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága részéről:

.....
Végh József mkI
elnök

Dr. Szénássy Árpád, okleveles mérnök családja nevében:

.....
őzv. Szénássy Árpádné

Jókai díj

Fentebbi oldalainkon a június 23-án alapított **Jókai díj** alapító okiratát közöltük. A pályázat kiírása július hónapban várható, kérem, akit érdekel ez a pályázat, figyelje a Rétsági honlapot is, ahol a felhívás közlésre kerül.

Nevezési díjat a kiadó nem fizet vissza.

11.) Antológia várható megjelenési ideje: 2006. szeptember

12.) További információ:
antologia@verslista.hu.

Pályázat

1.) A Barátok Verslista - a Vizuális Pedagógiai Műhely BT. közreműködésével - pályázatot ír ki abból a célból, hogy amatőr költők és írók publikálási lehetőséget kaphassanak egy Irodalmi Antológiában.

2.) A téma szabadon választható.

3.) Vallási, politikai témák, vagy mások meggyőződését, ízlését sértő írások a pályázaton nem indulhatnak.

4.) Beküldés: a pályázati anyagokat e-mailben (csatolt fájlként) Times New Roman betűtípussal, 2,5-2,5-es oldalmargókcal, A5-ös méretben, normál sorközzel fogadjunk csak el.

Beküldési cím: antologia@verslista.hu.

5.) Beküldési határidő: 2006. július 15.

7.) Nevezési díj: 2900 Ft/A5-ös oldal. A pályázók megjelenési oldalanként 1 kötetet ingyen kapnak. További kötetek kedvezményes, 1500 Ft-os áron rendelhetők meg.

A nevezési díjat kérjük az alábbi címre befizetni: Baranyai Attila, 8263. Badacsonytördemic, Római út 84. (Közlemény rovat: "ANTOLÓGIA 2006")

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású

Dobrosi Andrea (Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő

Fetykó Judit (Sátoraljaújhely, 1956) Budapest, közalkalmazott, író

Gárdus Imre (Miskolc, 1963) Budapest, műszerész

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Karaffa Gyula (Nyíregyháza, 1964) Nagyoroszi, ny. közalkalmazott, vállalkozó

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

Kovács Károly (Monor, 1949) Budapest, informatikus.

Móritz Mátyás (Budapest, 1981) Budapest, internetes újságíró

S.Varga Ilona - A Lion (Budapest, 1956) Budapest, könyvszerkesztő, újságíró, író

Sprok Andrea (Budapest, 1978) Budapest, irodavezető, újságíró

Szalai Ferenc (Budapest, 1957) Budapest, könyvtáros, tanár

Szávai Attila (Vác, 1978) Rétság, író, újságíró

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Tördelés/irodalom:
Karaffa Gyula

Helytörténet/fotó:
Végh József mkl.

Grafika/képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
0630-383-5385

Email cím:

karaffagy@freemail.hu

hgev@freemail.hu

Kiadja a rétsági Művelődési Központ és Könyvtár

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

B. Kontics Éva: Énok I. (olaj, fa)